

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** Т. Гранчак, д-р наук із соц. комунікацій, ст. наук. співроб., заввідділу політологічного аналізу. **Редакційна колегія:** Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2004@ukr.net, www.nbuv.gov.ua. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 13

ЗМІСТ

Коротко про головне

Глава держави та президент Європарламенту взяли участь у пленарному засіданні Верховної Ради

Аналітика

Економічний ракурс

Потіха А.

Урожай-2015: здобутки і перспективи

Рябоконт А.

Проблеми українського авіастроєння

В об'єктиві – регіон

Тарасенко Н.

Дніпропетровщина напередодні місцевих виборів

Рудь І.

Закарпаття в контексті загроз територіальній цілісності України

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Діяльність науково-дослідних установ

Аерокосмічна і авіаційна галузі

Енергоощадні технології
Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів
Освіта та кадрове забезпечення в Україні
Наука і влада

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції
«Бібліотека. Наука. Комунікація» (м. Київ, НБУВ, 6–8 жовтня 2015 р.)

Саморукова О.

Проекти з аналізу відображення
процесів демократизації в Україні в зарубіжних ЗМІ

До уваги держслужбовця

Горбань С.

Соціальний захист населення в контексті надання соціальних допомог
(Початок. Закінчення в наступному випуску)

Коротко про головне

Глава держави та президент Європарламенту взяли участь у пленарному засіданні Верховної Ради

Президент П. Порошенко разом із президентом Європейського парламенту М. Шульцом відвідав Верховну Раду України, де голова Європарламенту виступив перед народними депутатами.

Звертаючись до народних обранців, М. Шульц заявив: «Для нас як для європейців мир та єдність на нашому континенті є ідеалами, які ми всі плакаємо. Наші спільні цінності – демократія, верховенство права, права людини і людська гідність – рухають вперед європейський проект».

Президент Європарламенту назвав європейський вибір українського народу «хоробрим вибором». «Я обурений тими стражданнями, які випали на долю українського народу за останні півтора роки, – заявив М. Шульц. – Те, що відбулося в Україні, турбує і непокоїть усіх європейців, не лише вас».

М. Шульц зазначив, що після початку конфлікту та незаконної анексії Криму Європейський Союз працює над пошуком мирного розв'язання цієї проблеми. Він наголосив на безальтернативності політичного рішення при повній повазі до української територіальної цілісності й суверенітету. Президент Європарламенту підкреслив, що дія санкцій щодо Росії триватиме до повного виконання мінських домовленостей. «Ми будемо продовжувати санкції до того дня, поки буква і дух мінських угод не будуть повністю виконані та міжнародні зобов'язання не будуть дотримані», – заявив він.

М. Шульц наголосив, що всі європейці підтримують Україну в цей важкий період і запевнив, що Європарламент продовжить заохочувати посилену підтримку реформ в Україні, зокрема шляхом надання макрофінансової допомоги. «Європейський парламент закликає вас у першу чергу приділити увагу подоланню поточної фінансової кризи та олігархічної структури економіки», – заявив він.

У присутності Президента України Голова Верховної Ради В. Гройсман і М. Шульц підписали Меморандум про взаєморозуміння між Верховною Радою України та Європейським парламентом.

В. Гройсман назвав Меморандум важливим документом, який фактично розпочинає реформування українського парламенту. Він повідомив, що у вересні в Україну прибуде місія, яка визначить «дорожню карту» цієї реформи.

У свою чергу М. Шульц зазначив, що його візит в Україну в річницю ратифікації Угоди про асоціацію з ЄС підкреслює прагнення підтримати Україну на шляху реформ. Підписання Меморандуму він назвав ще одним кроком до подальшого демократичного розвитку України (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua/news/glava-derzhavi-ta-prezident-yevroparlamentu-vzjali-uchast-u-35593>). – 2015. – 3.07*).

Аналітика

Економічний ракурс

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Урожай-2015: здобутки і перспективи

У нинішніх складних економічних умовах, незважаючи на всі труднощі і військову агресію, агропромисловий комплекс став єдиною галуззю української економіки, яка в минулому році збільшила обсяги виробництва та експорту. На цьому, зокрема, наголошує Прем'єр-міністр України А. Яценюк.

Звертаючи увагу на проблему фінансування галузі, А. Яценюк закликає західних інвесторів вкладати кошти в український агропромисловий комплекс. «Ми можемо виробляти прекрасну, екологічно чисту і надзвичайно конкурентну сільськогосподарську продукцію. Нам тільки потрібні інвестиції, інвестиції в українське сільське господарство», – наголосив Прем'єр-міністр України.

Перебуваючи з візитом у Франції, А. Яценюк запевнив потенційних інвесторів у створенні сприятливого інвестиційного клімату в Україні. Він звернув увагу на головні реформи, спрямовані на економічну і фінансову стабілізацію, а також відновлення сприятливого ділового клімату. Як інформують ЗМІ, серед головних тем, які обговорювалися в Парижі, були такі, як спрощення регуляторного середовища, залучення капіталу для реалізації інвестиційних проектів, економічні переваги від початку функціонування з 1 січня 2016 р. зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Особливу увагу було приділено інвестиційним перспективам у фінансовому секторі, сферах енергетики, інфраструктури, фармацевтики й сільського господарства.

При цьому в уряді вважають, що Україна повинна більше приділяти уваги саме переробці сільськогосподарської продукції, а не лише торгувати зерном. Як зазначив А. Яценюк, основою нової аграрної політики України має стати експорт продукції з доданою вартістю. «Переробка всередині країни і продаж вже продукту з доданою вартістю. Це має стати основною частиною нової аграрної політики України», – наголосив А. Прем'єр.

За його словами, це дасть змогу створити нові робочі місця та збільшити дохід від експорту вже переробленої продукції.

Він також повідомив, що Мінагропрод повинен на інвестиційному форумі, який відбудеться 13 липня в США, презентувати нову аграрну політику України.

Щоправда, на сьогодні Україна переважно торгує зерном і саме за рахунок цього отримує валютні надходження до бюджету. Як інформують ЗМІ, Україна досягла рекордних показників щодо експорту зернових за цей маркетинговий рік. Про це, зокрема, заявив міністр аграрної політики О. Павленко. «Ми досягли за цей маркетинговий рік рекорду для України з експорту. На сьогодні експортовано 33 млн 494 тис. т зернових. Це,

порівнюючи з попереднім рекордом – 32 млн 300 тис. т, серйозне перевиконання», – зазначив О. Павленко.

За його словами, Україна годує 140 млн людей на планеті. «Україна – єдина країна, яка має потенціал зростання цього потенціалу майже в два рази», – заявив міністр аграрної політики.

Варто також зазначити, що кількість реалізованого зерна на ринках постійно зростає. І, як інформують ЗМІ, станом на 26 червня фактичні обсяги експорту зерна становлять 34 364 тис. т, з яких: пшениці – 10 828 тис. т; кукурудзи – 18 820 тис. т; ячменю – 4462 тис. т та інших зернових – 254 тис. т. Завантажено на судна 16 тис. т.

Таким чином, обсяги експортованих і підготовлених до експорту зернових становлять 34 380 тис. т (пшениці – 10 828 тис. т, ячменю – 4462 тис. т та кукурудзи – 18 836 тис. т).

Ціни попиту на зернові на сьогодні коливаються залежно від регіону: на пшеницю III класу – від 2830 до 4500 грн/т, на фуражну пшеницю VI класу – від 2580 до 3400 грн/т.

Разом з тим експерти звертають увагу на невикористані можливості України. Зокрема, генеральний директор УАК С. Стоянов вважає, що Україна могла б більше продавати зерна на світовому ринку. За його словами, Україна в зерновому сезоні 2014/2015 встановить історичний рекорд із кількості експортованого зерна, але в цьому ж році в Україні буде поставлено також і історичний антирекорд, пов'язаний із зерном. Ідеться про зернові надлишки, які не реалізують до кінця маркетингового року.

Експерт зазначає, що, за розрахунками, з урахуванням залишків зерна в ринковому секторі на 1 червня поточного року в кількості 15,6 млн т (за даними Держстату), у товарних залишках на 1 липня 2015 р. опиняться понад 12 млн т основних зернових культур, у тому числі пшениці – 5,8 млн т, кукурудзи – 4,9 млн т, ячменю – 1,3 млн т. І це без залишків у господарствах населення, частка яких у валовому зборі зернових в Україні становить понад 20 %. «Зазначеного залишку зерна Україні вистачить на продовольче та фуражне споживання більше ніж на шість місяців. Затоварюємося!» – наголосив С. Стоянов.

На його думку, такий стан справ склався не без участі того ж таки МінАПП, яке на початку поточного року фактично обмежувало експорт продовольчої пшениці через «умовляння» експортерів утримуватися від нього. Щоправда, тут є й більш об'єктивні причини, зокрема через військовий конфлікт Україна не може належним чином використовувати всю транспортну інфраструктуру.

Нині представники влади й бізнесу докладають зусиль для розв'язання транспортної проблеми. Одним з таких заходів стало залучення інвестицій для вдосконалення й розширення Іллічівського порту, що значно покращить транспортні можливості України. Як інформують ЗМІ, агропромислова корпорація The Soufflet Group інвестує в розвиток інфраструктури ДП «Іллічівський морський торговельний порт» 100 млн дол. Відповідний меморандум був підписаний у Міністерстві інфраструктури міжнародною

агропромисловою корпорацією. Згідно з ним The Soufflet Group має намір інвестувати в будівництво нового терміналу ДП «Іллічівський морський торговельний порт» 100 млн дол. «Підписання меморандуму з однією з найбільших агропромислових компаній у світі є доказом того, що Україна є надзвичайно цікавою для інвесторів», – зазначив міністр інфраструктури під час процедури підписання документа.

Для розв'язання проблем транспортування сільськогосподарської продукції активізує свою роботу Укрзалізниця, яка поставила собі за мету взяти на себе весь обсяг поставок аграрної продукції. Про це, зокрема, заявив керівник підприємства М. Бланк.

Він наголосив, що в цьому році експорт сільськогосподарської продукції побив усі рекорди, зайнявши перше місце за обсягами валютної виручки, а тому Укрзалізниця має допомогти аграріям у перевезенні їхньої продукції. «У найближчі роки роль аграрного сектору зростатиме, і завдання номер один для залізниці – підтримати аграріїв, створити всі умови для безперебійного вивезення продукції. У експортерів не повинно бути проблем з логістикою, з доставкою зерна в порти», – зазначив М. Бланк.

За його словами, обсяги перевезення зерна залізницею значно зросли: експорт – на 15,7 %, для внутрішнього ринку – на 20,6 %. При цьому майже 60 % експортних поставок аграрної продукції здійснюється залізницею, 40 % – автотранспортом.

М. Бланк запевнив, що Укрзалізниця має намір збільшити ці показники, адаптувавши роботу залізниці під запити і вимоги вантажоперевізників. Зокрема, уже запущена онлайн-система, яка дасть змогу клієнтам контролювати наявність і кількість вільних вагонів. «Завдяки онлайн-режиму можна бачити заявки клієнтів та наявність вагонів. Головне, що система повністю автоматизована, що дасть змогу виключити людський фактор, отже, корупційну складову», – наголосив М. Бланк.

Разом з тим, як заявив глава Укрзалізниці, почалася серйозна боротьба й з експедиторськими фірмами, які реально нічого не роблять, а створені лише для того, щоб брати побори з клієнтів.

М. Бланк пообіцяв провести оптимізацію тарифів, що покращить умови логістики. За його словами, керівники УЗ після консультацій з учасниками ринку вирішили ввести плату за порожній пробіг інвентарних вагонів. Це дасть змогу розвиватися приватним паркам і залучить інвестиції в будівництво зерновозів.

Тим часом аграрії готуються зібрати новий урожай, який може бути менший минулорічного, але також стане вагомим внеском в економічну безпеку держави. Як зазначив заступник міністра аграрної політики і продовольства України В. Лапа, обсяг виробництва зерна в Україні в 2015 р. прогнозується на рівні близько 59 млн т. Про це він розповів у своєму виступі в рамках круглого столу, присвяченого розвитку зернового ринку України в умовах нової аграрної політики, на Міжнародній конференції «Зерновий форум & Maritime days in Odessa-2015» 28 травня.

Він наголосив, що для внутрішнього споживання України в поточному

році необхідно 27 млн т зерна. «Експортний потенціал в 2015 р. оцінюється в межах 34–37 млн т зерна», – підкреслив заступник міністра.

У свою чергу глава Мінагропроду О. Павленко не називає однозначної цифри валового збору зерна в Україні в 2015 р., адже примхи погоди можуть внести свої корективи в результати праці аграріїв, але прогнозує, що це буде в діапазоні 55–62 млн т.

Зі свого боку експерти звертають увагу на деякі особливості сівозміни в Україні, обумовлені ринковою кон'юнктурою. Так, зростає попит на круп'яні вироби, тому в цьому році, зокрема, було заплановано збільшення посівних площ гречки. Як відзначають експерти, підвищення цін на гречку в Україні сприяє зростанню популярності її вирощування. Раніше ця сільгоспкультура до списку маржинальних не входила. За останні кілька місяців ціна пропозиції гречки зросла з 4100 до 10 700 грн/т. Збільшення площ під гречкою в 2015 р. мало становити 20–30 %.

На думку директора департаменту продовольства Мінагропроду України Д. Шульмейстера, «гречка може бути однією з найпривабливіших культур для виробників. Адже, на відміну від основних зернових, вона менше залежить від коливань світових цін». Проте в умовах посушливого літа сподіватися на високий урожай такої культури, як гречка, не доводиться, а тому можливе чергове зростання цін на крупи. Крім того, прогнозованого збільшення посівних площ гречки не відбулося.

Крім того, як інформують ЗМІ, у нинішньому сезоні фактично засіяна площа зерновими й зернобобовими скоротилася на 11 % – до 6,8 млн га порівняно з 2014 р. Згідно з інформацією Мінагрополітики, площа сівби кукурудзи скоротилася на 11 %, гречки – на 13 %, при цьому площі під рисом наростили на 16 %, незважаючи на те, що в цієї культури дуже обмежена локалізація. Ставку аграрії в цьому сезоні зробили на олійні: площі під соняшником збільшено на 2 %, тоді як сої – аж на 19 %.

Узагалі проблем в аграріїв досить багато, адже сільське господарство досить вразливе й залежить не лише від професіоналізму аграріїв, а і від матеріального забезпечення (паливо, посівний матеріал, техніка, добрива, засоби захисту рослин) та погодних умов.

Як відомо, в останні роки Україна стабільно нарощувала врожай зернових, довівши його до історичних рекордів. Проте в поточному році вітчизняні аграрії зіштовхнулися з істотним дефіцитом оборотних коштів на тлі недоступності банківського кредитування. І, як зазначають експерти, це спричинить скорочення врожаю основних культур. Девальвація гривні, яка з моменту переходу до гнучкого курсоутворення на валютному ринку в лютому 2014 р. знецінилася до долара США в 2,6 раза, та загальне падіння економіки протягом останнього року не могли не відбитися на діяльності агропромислового комплексу країни. Так, обвал гривні призвів до зростання цін на основні матеріально-технічні ресурси, зокрема на паливо.

Експерти зазначають, що вартість весняної посівної поточного року, за оцінкою Міністерства аграрної політики та продовольства, зросла в 1,6 раза порівняно з минулим сезоном – до 66,6 млрд грн. При цьому, за словами

експертів, для нормального забезпечення весняно-польових робіт українським фермерам до початку весняної сівби не вистачало близько 12 млрд грн. Залучити фінансовий ресурс з-за кордону на тлі бойових дій на Сході України було важко, а високі процентні ставки в українських банках не завжди давали можливість узяти кредити на посівну. Як наслідок, переважна більшість вітчизняних аграріїв були змушені заощаджувати на всьому, у тому числі на внесенні мінеральних добрив та засобів захисту рослин. Зокрема, як інформують ЗМІ, великий виробник сільгосппродукції в Україні – агропромислова група «Агротрейд» – скоротила внесення добрив під урожай-2015 на чверть. «У цьому році група “Агротрейд” була змушена скоротити на 25 % загальний фонд мінеральних добрив. Причина – високий курс долара і, як наслідок, зростання цін на добриво. Це – вимушена міра, на яку сьогодні йдуть практично всі агрокомпанії», – зазначив директор агропромислового департаменту групи О. Воскобойник.

За словами експерта зернового ринку Є. Малишко, через зниження внесення добрив рекордний урожай минулого року, коли Україна, за даними Держстату, зібрала майже 64 млн т зерна, у поточному сезоні буде недосяжним. Адже зменшення внесення добрив безпосередньо впливає на врожайність культур. «Цього року відбулося скорочення внесення мінеральних добрив як за кількістю, так і за розмірами площ. Тому врожайність очікується нижче торішньої», – наголошує Є. Малишко.

Разом з тим, на думку експерта, позитивний вплив на врожайність сільгоспкультур у поточному році повинна надати погода. «Дуже сприятливі погодні умови навесні дещо компенсували недоліки скорочення внесення засобів захисту рослин і добрив», – зазначає експерт.

Синоптики також стверджують, що літня погода цього року посприє гарному врожаю. Водночас в окремих регіонах країни занадто велика кількість опадів може нашкодити врожаю. За прогнозами метеорологів, у деяких областях України кількість опадів може перевищити 30 мм на добу, що негативно вплине на якість зерна, вимиваючи його клейковину, а в деяких регіонах прогнозується значно менше опадів, що теж негативно вплине на врожайність.

Враховуючи дощову весну й очікуване спекотне літо, експерти прогнозують, що поточний рік буде багато в чому схожий на 2011 р., який характеризувався благополучною перезимівлею, затяжною вологою весною і жарким літом. У підсумку, у 2011 р. був зібраний рекордний на той час урожай – понад 56 млн т зерна.

Варто зазначити, що врожайність основних культур в Україні, незважаючи на стабільне зростання в останні роки, як і раніше, відстає від урожайності в більшості розвинутих країн. Зокрема, за даними асоціації «Український клуб аграрного бізнесу» (УКАБ), темпи приросту врожайності в Україні повторюють світові тенденції 10-річної давності. За останні п'ять років урожайність кукурудзи в Україні зросла з 4,5 до 6,05 т/га, соняшнику – з 1,5 до 1,92 т/га, ріпаку – з 1,5 до 2,4 т/га. Однак такі показники, за інформацією УКАБ, спостерігалися у Європі в 2000–2005 рр. Основною причиною такого розвитку

в асоціації називають повільні темпи використання сучасних технологічних підходів і високопродуктивних сортів та гібридів насіння.

Загалом експерти прогнозують, що в наступному маркетинговому році Україна зможе поставити близько 32 млн т зерна. При цьому виручка українських аграріїв від поставок зернових за кордон, з урахуванням експортного потенціалу та поточних цін на зерно, може становити близько 7,3 млрд дол.

Водночас, на думку експертів, ціни на зерно на світових ринках у поточному маркетинговому році, швидше за все, не зможуть порадувати українських аграріїв. Як зазначає Є. Малишко, незважаючи на очікуване у світі скорочення врожаю пшениці й кукурудзи в поточному році, загальний вал зернових залишається на високому рівні, тому ціни на зерно, відповідно, залишатимуться на низькому рівні. «На сьогодні світові тенденції цін більшою мірою негативні, тому поки на наступний маркетинговий рік очікується або стабільність, або зниження котирувань порівняно з минулим роком. Для аграріїв це означає скорочення прибутку», – зазначає Є. Малишко.

Разом з тим експерти зазначають, що новий урожай, незважаючи на скорочення, усе одно повинен стати одним з найбільших за роки незалежності, але, незважаючи на складнощі із залученням оборотних коштів і загальну нестабільність у країні, поки що говорити про значне скорочення врожаю не варто. «Ставки на урожай непогані, на експорт – теж. Прибутковість при вирощуванні зернових скорочується, але те, що Україна буде з зерном, це – факт. А аграрії перестануть сіяти тільки в тому випадку, якщо витрати будуть вищі, ніж виручка від продажу зерна. Поки таке не очікується. Отже, говорити про якісь обвали внаслідок відсутності обігових коштів рано», – зауважує Є. Малишко.

Незважаючи на всі складнощі в українському АПК і економіці в цілому, в уряді дивляться в майбутнє з оптимізмом. Там вважають, що Україні під силу наростити врожай зернових до 2020 р. до 100 млн т, подвоївши експорт цієї продукції. Більше того, О. Павленко впевнений, що події в Україні практично не позначилися на привабливості вітчизняної аграрної галузі і в країну найближчим часом прийдуть інвестиції з-за кордону.

Утім, учасники ринку й експерти налаштовані не так оптимістично. У наступному сезоні перед українськими аграріями знову постане ряд проблем, які їм доведеться розв'язувати самостійно, не сподіваючись на допомогу з боку держави. Швидше за все, головними завданнями сільгоспвиробників в умовах недоступності кредитування знову будуть пошук оборотних коштів, а також адаптація до законодавчих змін, які можуть вступити в силу з 2016 р. Зокрема, ідеться про нововведення в оподаткуванні, серед яких може бути й скасування для аграріїв пільгового режиму оподаткування ПДВ. Безпосередньо від того, як український АПК впорається з прийдешніми викликами, залежатиме й реалістичність виконання амбітних цілей Мінагропроду.

Експерти, аналізуючи цьогорічну ситуацію, роблять прогнози щодо майбутнього врожаю в Україні та його реалізації на світовому ринку з урахуванням кон'юнктури цього ринку.

У цьому контексті слід зазначити, що в червневому звіті Міністерство сільського господарства США (USDA) підвищило прогноз світового врожаю зерна на 2015/16 маркетинговий рік (MP). За його оцінками, у 2015 р. у світі буде вироблено 2479 млн т зернових. Урожай-2015 в Україні в новому звіті USDA оцінив у 56 100 000 т, що на 0,8 млн більше попереднього прогнозу.

У цілому аналітики Міністерства сільського господарства практично не змінили свій прогноз світового врожаю зерна на наступний маркетинговий рік. За оцінками експертів, світове виробництво пшениці у 2015/16 MP збільшиться на 2,6 млн – до 721 500 000 т, що ще більше наблизить черговий прогноз до результатів рекордного сезону 2014/15 у 726 500 000 т. Зниження виробництва пшениці в Аргентині на 0,5 млн – до 11,5 млн т, за прогнозами аналітиків USDA, буде компенсовано Росією та Україною. Обсяги світової торгівлі пшеницею, які за останні 10 років збільшилися на 40 %, у черговому звіті USDA очікуються на рівні 158 200 000 – на 1,4 млн т більше попереднього прогнозу.

Проте не тільки виробництво, а й споживання пшениці у світі, за прогнозами аналітиків, зросте. Збільшення споживання пшениці на 3 млн – до 719 600 000 т очікувано знизить перехідні світові запаси до 202 400 000 т, що майже на 1 млн т менше попереднього прогнозу.

Прогноз світового виробництва кукурудзи у 2015/16 MP незначно знижений – до 989 300 000 т. Згідно з очікуваннями, тільки Росія збере на 1 млн кукурудзи більше, досягши врожаю в 13 млн т. Для інших країн прогнози в основному залишилися без змін. Прогноз виробництва кукурудзи в Україні залишився колишнім – 26 млн т. Світове споживання кукурудзи продовжує бити рекорди, прогноз збільшено на 1 млн т – до 991 млн т. Незважаючи на зниження прогнозу виробництва кукурудзи, обсяг її світових перехідних запасів прогнозується на 3,25 млн т більше.

Українські експерти по-різному оцінюють майбутні перспективи українського зернового ринку. Адже обвал цін на світових ринках викликаний високими валовими зборами в більшості країн-виробників зернових і, як наслідок, нарощування перехідних залишків, які дуже сильно тиснуть на ціни, може спричинити зниження прибутків українських компаній. Зміцнення долара на світовому ринку також не дає змоги країнам нарощувати імпорт зернових і, у кращому випадку, їх обсяги просто стабільні. Сильним фактором зниження цін на кукурудзу стало зниження цін на нафту, тому виробництво етанолу стає менш рентабельним, а тому на ринку кукурудзи з'явився великий надлишок зерна.

Експерти допускають, що ціни на зернові знизяться, оскільки у світі прогнозується високий урожай зерна й ринок буде перенасичений. Але вже до вересня – жовтня ціни відновляться на 20–30 %. Якщо говорити про перспективу, то, на думку експертів, зростаючий попит з боку Китаю, Південно-Східної Азії, Африки та Близького Сходу стимулюватиме зростання цін в середньому на 3–5 % щороку.

Загалом же значна частина експертів оптимістично налаштована й прогнозує непогані перспективи зернового ринку України. За їхніми

прогнозами, експортний потенціал у нинішньому сезоні становитиме 32 млн т, що дасть змогу заробити близько 7,3 млрд дол. Щоправда, цифри поки приблизні – результат посівної та заробіток аграріїв залежатиме багато в чому від погоди і власних можливостей аграріїв щодо застосування передових технологій у галузі тощо (*Роботу написано з використанням інформації таких джерел: Яценюк обговорив із представниками французьких ділових кіл можливість інвестиційних проєктів та перспективи ЗВТ // <http://ua.interfax.com.ua/news/political/265406.html>. – 2015. – 13.05; Експорт зернових цього року є рекордним – міністр // <http://socportal.info/2015/06/17/eksport-zernovih-ts-ogo-roku-ye-rekordnim-ministr.html>. – 2015. – 17.06; Україна: Експорт зерна на 19.06 склав понад 33,7 млн т // <http://agroconf.org/content/ukrayina-eksport-zerna-na-1906-sklav-ponad-337-mlntn>. – 2015. – 19.06; Нову аграрну політику України повезут на форум в Штати // <http://agroconf.org/content/novuu-agrarnuu-politiku-ukrainu-povezut-na-forum-v-shtaty>. – 2015 – 18.06; С. Стоянов: Про зернові рекорди та анти-рекорди // <http://agroconf.org/content/ssotoyanov-pro-zernovi-rekordi-ta-anti-rekordi>. – 2015. – 18.06; В Іллічівський порт надійде до 100 млн дол. іноземних інвестицій // <http://news.finance.ua/ua/news/-/352888/v-illichivskiy-port-nadijde-do-100-mln-dol-inozemnyh-investytsij>. – 2015. – 22.06; Прогноз урожая зерновых 2015 // <http://infoindustria.com.ua/prognoz-urozhaya-zernovuyih-2015>. – 2015. – 2.06; Україна произведет больше гречки в 2015 году // <http://infoindustria.com.ua/ukraina-proizvedet-bolshe-grechki-v-2015-godu>. – 2015. – 19.04; Прогноз урожая зерна в Украине повышен // <http://latifundist.com/blog/read/1016-prognoz-urozhaya-zerna-v-ukraine-povyshen>. – 2015. – 11.06; Укрзалізниця оптимізує логістику для перевезення аграрної продукції // http://dengi.ua/news/134967_Ukrzaliznytsya_optimiziruet_logistiku_dlya_perevozhki_agrarnoj_produkcii.html. – 2015. – 25.06; Україна: Експорт зерна на 26.06 склав майже 34,4 млн т // <http://agroconf.org/content/ukrayina-eksport-zerna-na-2606-sklav-mayzhe-344-mlntn>. – 2015. – 26.06).*

А. Рябоконт, мл. науч. сотр. «СІАЗ» НБУВ

Проблеми українського авіастроєння

Очередной Международный авиационно-космический салон «Ле Бурже-2015», прошедший с 15 по 21 июня неподалеку от Парижа, должен был продемонстрировать не просто участие Украины, а очередные достижения украинского авиапрома. Разрешившийся недавно длительный кадровый кризис на Государственном предприятии «Антонов», передача правительством основных авиастроительных предприятий страны в управление ГК «Укроборонпром» и ряд недавно подписанных международных проектов, казалось, позволяют с новыми силами заняться профильной деятельностью.

Действительно, на выставке во Франции дебютировали сразу три новых

разработки ГП «Антонов»: две, пока еще «бумажные» – Ан-132 и Ан-188 и впервые продемонстрированный за рубежом опытный образец военно-транспортного самолета Ан-178.

Экспозицию «Антонов» посетила официальная делегация Украины во главе с первым заместителем секретаря СНБО О. Гладковским, заместителем министра экономического развития и торговли Р. Коржом, а также генеральным директором ГК «Укроборонпром» Р. Романовым. В состав делегации вошли также представители Воздушных сил Вооруженных сил Украины, предприятий ОПК и авиационной промышленности Украины.

«Президент Украины ставит нам задачу в разы увеличить количество выпускаемых самолетов, обеспечить их продажи и наладить мощную систему их сопровождения в эксплуатации... Силами предприятия это можно сделать. Первой задачей является выпуск в год 50 самолетов, а затем достичь уровня выпуска СССР – 200 машин в год», – такое заявление сделал генеральный директор «Укроборонпрома» Р. Романов.

Новоназначенный и. о. президента ГП «Антонов» М. Гвоздев выразил уверенность, что принятое решение о разделении на предприятии функций научно-технической работы и менеджмента позволит выполнить именно те амбициозные задачи, которые ставит перед предприятием Президент Украины.

Генеральный конструктор ГП «Антонов» Д. Кива сделал акцент на современных и перспективных программах. Он отметил, что на «Ле Бурже-2015» представители предприятия ведут очень интенсивный переговорный процесс, направленный на расширение международного сотрудничества и продвижение самолетов Ан на мировой рынок. В числе таких проектов – создание нового транспортного самолета Ан-188 на базе Ан-70, дальнейшая модернизация Ан-124-100 «Руслан», развитие программы легкого транспортного самолета Ан-132. «Мы продолжаем работать в сегменте транспортных самолетов. Сегодня на “Ле Бурже” мы представляем новый Ан-178, который, мы уверены, займет достойное место на мировом рынке», – сказал он.

По мнению заместителя министра экономического развития и торговли Р. Коржа, также побывавшего на выставке, «единственной новинкой Парижского авиасалона был наш Ан-178». Правда, мнение высокопоставленного украинского чиновника не разделили французские авиапроизводители фирмы Dassault, которые не только презентовали новый бизнес-джет Falcon 8X на статической экспозиции, но и выполнили на нем в рамках летной программы авиасалона несколько демонстрационных полетов, к которым отечественный самолет не заявлялся.

Отметим, что к показу нового самолета во Франции «антоновцы» и профильные министерства серьезно готовились и провели ряд масштабных пиар-акций. Согласно информации «Вестника государственных закупок», один торжественный выкат Ан-178 в апреле составляет 1,73 млн грн. Услуги были заказаны у фирмы «Голден гейд продакшн студио».

7 мая в ходе мероприятий, посвященных первому полету нового Ан-178, состоялось подписание контракта между ГП «Антонов» и азербайджанской

компанией Silk Way Airlines на поставку 10 таких самолетов. Детали контракта стороны не разглашают. Комментируя свой выбор, президент Silk Way Airlines З. Ахундов отметил: «Самолет универсальный. Он очень привлекателен по своим техническим характеристикам. Это хорошая замена Ан-12. Мы будем активно использовать Ан-178 для перевозки грузов».

В тот же день состоялось подписание соглашения о покупке самолетов и сотрудничестве по совместному серийному производству самолетов Ан-178 в КНР между ГП «Антонов» и китайской компанией Beijing A-Star Science & Technology Company. Комментируя подписанный документ, генеральный директор Beijing A-Star Science & Technology Company В. Хунлянь отметил: «Мы считаем, что Ан-178 – очень хороший самолет, который имеет большие перспективы на рынке Китая. Мы намерены приобрести два самолета, а потом организовать производство Ан-178 в Китае».

Отметим, что технический риск начала «ускоренных» летных испытаний Ан-178 относительно невелик – крыло, оперение, навигационно-пилотажный комплекс и управление отработаны на семействе Ан-148, Ан-158, да и ввиду неготовности «штатных» моторов Д-436-148ФМ установлены Д-436-148 – менее мощные, зато испытанные. Комплектация опытного образца Ан-178 – российская примерно на треть. Это не только колеса, тормоза и шины, но и сами стойки шасси – их заказали не днепропетровскому «Южмашу», где освоено шасси Ан-140 и Ан-148, Ан-158 (но возникли финансовые и технические проблемы), а нижегородскому «Гидромашу», равно как и двигатель ВСУ – выбран ТА-18-100 ступинской «Аэросилы» при том, что запорожский «Мотор-Сич» выпускает равноценный АИ-450МС. Только эти две позиции «тянут» более чем на 1 млн дол. Российскими у Ан-178 являются почти вся авионика, управление, гидравлика и многое другое, доставшееся от семейства Ан-148, Ан-158, также из России почти весь металл, из которого собран Ан-178. До реального импортозамещения еще далеко.

Однако в ходе самой выставки новый украинский военно-транспортный самолет эксперты и иностранные профильные издания встретили без особого оптимизма. Простейший анализ показывает, что внутреннего украинского спроса в самолетах линейки Ан-148, Ан-158 и теперь уже Ан-178 нет, так как размеры и географические особенности страны не делают авиаперевозки безальтернативными. Не способствуют росту внутренних авиасообщений и низкие доходы населения, обширная сеть автомобильных и железных дорог, а также отсутствие регулярных значительных грузопотоков, требующих использования дорогостоящего авиатранспорта.

Не стоит забывать и о том, что даже внутренний пассажирский авиарынок переполнен имеющейся техникой, а грядущая перспектива «Открытого неба» сделает украинских операторов, рискнувших приобрести машины ГП «Антонов», серьезно неконкурентоспособными по сравнению с западными лоукостерами. Перевозка же грузов внутри Украины – задача для украинского бизнеса в его нынешнем состоянии абсолютно непривлекательная.

Внешний рынок для коммерческих грузовых перевозок возможной гражданской версии Ан-178 также не кажется перспективным. Для

эксплуатации на нем необходимо пройти сертификацию, причем если раньше путь через Межгосударственный авиационный комитет (г. Москва) был прекрасно освоен украинскими конструкторами, то после известных событий остается лишь европейский вариант – через структуры EASA. Отметим, что КБ «Антонов» имеет опыт получения необходимых документов для грузового Ан-26, небольшое количество которых эксплуатируется различными восточноевропейскими авиакомпаниями, ставшими инициаторами подобных работ. Вместе с тем сертификацию в Европе другой более новой модели – самолета Ан-74 «антоновцы» выполнять не стали по финансовым соображениям.

Также новому Ан-178, возможно, предстоит встретиться с прямым конкурентом из Бразилии – 80-тонным Embraer KC-390, которому он уступает во многих технических характеристиках, темпах испытаний и масштабах финансирования. Интересно, что до появления этих двух самолетов в мире был только один реактивный средний военно-транспортный самолет – 45-тонный Kawasaki C-1, который 40 лет назад поступил в ВВС Японии в количестве 30 экземпляров. Мировое же господство в классе средних военно-транспортных самолетов на протяжении более полувека принадлежит турбовинтовым машинам – их поставлено почти 5 тыс. экземпляров. Это четырехмоторные: 75-тонный американский «бестселлер» Lockheed C-130 Hercules, наш 60-тонный Ан-12 с его китайскими «репликами» и 50-тонный британский AW.660 Argosy, что эксплуатировался до 1990-х годов. Двухмоторные же – 40-тонный Ан-8, что эксплуатировался до 2000-х годов, и 50-тонный франко-германский

C-160 Transall, выводимый сейчас с военной службы на «гражданку», – рынок особо и не определяли. Есть ли на этом рынке шанс у нового 50-тонного реактивного рампового «грузовика» – сомнительно.

В гражданском «коммерческом» сегменте господствуют «грузовики», конвертированные из пассажирских Boeing 737 и Douglas DC-9/MD-80 – их около 2 тыс. экземпляров. Этот сегмент рынка настолько насыщен, что даже Airbus уже не первый год откладывает появление грузовой версии своего A-320.

Как показал опыт последних десятилетий, эксплуатация грузовых рамповых самолетов на гражданских авиалиниях рентабельна лишь при условии исключительных возможностей самолета (как это было с Ан-124-100 «Руслан») или при условии получения этих самолетов по бросовым ценам или безвозмездно.

Таким образом, единственным оставшимся вариантом применения остается военная служба. Присутствовавший на авиасалоне командующий Воздушными силами Украины генерал-полковник Ю. Байдак заявил, что Воздушные силы Украины имеют потребность в самолетах типа Ан-178: «Это как раз та ниша, которая не заполнена. Воздушные силы Украины имеют на вооружении устаревшие типы самолетов военно-транспортной авиации, это самолеты Ан-26 и Ил-76. В настоящее время потребность в таком самолете составляет минимум 20 самолетов, которые должны прийти на смену старым

модификациям». Однако, по его же словам, речь о приобретении пока не идет: «После завершения испытаний планируется подготовить техническое задание на изготовление военно-транспортного самолета, уже тогда можно говорить о размещении заказа». Кроме того, генерал посетовал на отсутствие необходимых средств даже на текущие нужды военных.

О необходимости завершения испытаний он также упомянул далеко не случайно. Во-первых, хотя опытный образец уже отлетал около 40 часов программы летно-конструкторских испытаний, на нем по-прежнему установлены двигатели его пассажирских предшественников, а не более мощный штатный Д-436-148ФМ.

Во-вторых, государственный летный испытательный центр, имеющий необходимые кадры и инфраструктуру, остался в Феодосии. Переведенные в Чернигов остатки едва ли готовы к проведению полноценных государственных испытаний даже на базе летно-испытательной и доводочной базы ГП «Антонов» на аэродроме «Гостомель».

В-третьих, военному ведомству не нужен даже новый самолет Ан-70, который хоть и принят на вооружение в январе 2015 г., после скоростного завершения государственных совместных испытаний без участия России в апреле 2014 г., однако до сих пор стоит в цехе окончательной сборки серийного завода «Антонов». Вопрос же о завершении производства двух начатых самолетов завис.

Не последнюю роль в столь «эффективном» использовании новейшей техники играет разрыв военно-технического сотрудничества с РФ, что лишает перспектив практически все летательные аппараты марки Ан, значительную часть комплектующих, запчастей и ремкомплектов для которых поставляли российские предприятия.

Именно это стало причиной еще одной инициативы, высказанной руководством ГП «Антонов» на авиасалоне «Ле Бурже»: планируется разработать «вестернизированную» модификацию самолета Ан-178, оснастив его полностью западным оборудованием и двигателем General Electric CF34-10 или Pratt Whitney PW1500, чтобы полностью заменить российские комплектующие европейскими. Объем предстоящей работы чрезвычайно велик, но самое главное, что получившийся в результате самолет Ан-178-111 придется испытывать заново.

Правда, тот же Р. Корж продемонстрировал несколько иное мнение по данному вопросу: «Я уже успел убедиться в первый день выставки, что усилия по импортозамещению у нас идут реально очень высокими темпами. Тот же самолет Ан-178 почти полностью состоит из украинских или импортных, не российского производства, узлов и агрегатов». Чем предполагается заменить хотя бы титановые детали, которые даже американский Boeing закупает в России, Р. Корж не подсказал. Вероятно, именно с учетом всех перечисленных проблем, западная авиационная пресса, в основном, ограничилась констатацией факта прилета и без комментариев привела оценку генерального конструктора ГП «Антонов» предполагаемой потребности рынка в самолетах типа Ан-178 до 2035 г. в 1100 ед.

О степени реальности этих оценок можно судить, приняв во внимание тот факт, что примерно такое количество самолетов каждого типа Ан-12, Ан-24 и Ан-26 было выпущено в СССР, при этом производство продолжалось не один десяток лет при наличии твердого государственного заказа.

Еще одним показателем отношения западной прессы к проекту стало интервью генерального конструктора ГП «Антонов» Д. Кивы газете Die Welt, в котором он высказал неожиданное предложение: «Наш новый транспортный самолет Ан-178 был бы идеальной заменой для самолетов C-160 Transall в Германии». Правда, «антоновцы» уже участвовали в предыдущей такой попытке, о чем также напомнило германское издание: «15 лет назад почти было принято решение о замене используемых люфтваффе самолетов C-160 Transall транспортниками фирмы “Антонов”, а не моделью А400М. Эксперты из Министерства обороны выступили тогда за приобретение разработанного российскими и украинскими специалистами транспортника. Однако решение было политическим, и оно оказалось в пользу разработки модели А400М, так как Европа хотела сохранить свою независимость в области производства транспортной авиации». Неудивительно поэтому, что вывод, сделанный Die Welt, более чем сдержан: «Украинская самолетостроительная фирма “Антонов” использует авиасалон в Париже для громких заявлений».

На «Ле Бурже» ГП «Антонов» официально представило проект перспективного военно-транспортного самолета Ан-188. Самолет Ан-188 фактически должен представлять переработанный самолет Ан-70, оснащенный, вместо четырех винтовентиляторных двигателей Д-27, четырьмя двухконтурными турбореактивными двигателями (ТРДД), в качестве которых рассматриваются двигатели производства АО «Мотор-Сич», – Д-436-148ФМ (который предполагается также использовать на самолете Ан-178) или находящийся еще только в разработке АИ-28. В качестве опции предлагается также использование двигателей западного производства. Оборудование и системы Ан-188 должны быть «украинского и западного производства».

Самолет Ан-188, как заявляется разработчиком, должен иметь максимальный взлетный вес 140 т и максимальную массу перевозимого груза 40 т. Самолет якобы будет способен эксплуатироваться с грунтовых взлетно-посадочных полос длиной всего 3 тыс. футов (915 м).

Сразу же после презентации нового самолета на это отреагировали официальные лица российской делегации. Как заявил глава российской делегации на авиасалоне «Ле Бурже» во Франции С. Корнев, Украина не может позиционировать проект самолета Ан-188 компании «Антонов» как только украинский. В частности, по словам представителя «Рособоронэкспорта», самолет Ан-188 является «продолжением российско-украинского транспортника Ан-70, только с другими двигателями». «С точки зрения юридической, Россия вложила достаточное количество денег и претендует на порядка 50 % интеллектуальной собственности (в проекте Ан-70). Это серьезное противоречие. По большому счету, они не имеют права этого делать», – возмутился представитель российской делегации во Франции.

Отрицать частичную правоту представителя российской делегации нет

смысла. Действительно, проект Ан-70, начатый еще во времена СССР (постановление ЦК КПСС и Совмина СССР по его созданию вышло в июле 1984 г. – это был заказ Минобороны СССР), во времена независимости при испытаниях финансировался и модернизировался при поддержке РФ. Единственный принятый на вооружение ВВС Украины самолет состоит на более 90 % из российских комплектующих и материалов.

Отметим касательно теоретических перспектив, что в свое время Ан-70 создал новый класс военно-транспортных самолетов, в котором уже состоялся европейский A-400M Atlas, взлетевший в 2009 г. – на 15 лет позже нашей машины.

Серийное производство A-400M уже идет и более 10 машин уже поставлены воздушным силам Франции, Турции, Великобритании, Германии и Малайзии. Однако его цена минимум вдвое выше, чем у Ан-70, при сходных характеристиках, а его поставка в те страны, где условием является и передача технологий производства, практически нереальна. Это и есть шансом для Ан-70.

Ранее в «Газете.Ру» появился материал о возможной заинтересованности Ирана в украинском обновленном Ан-70 – Ан-188. «Самолет получит название Ан-188. От Ан-70 там останется только планер, потому что планер у него великолепный. А все остальное будет другим. В первую очередь мы поставим на него новые двигатели: вместо украинских винтовых с российскими винтами, будут стоять французские моторы, которые сейчас стоят на А-320 (СМF-56). Соответствующим образом изменится и внутреннее оборудование», – пояснил один из конструкторов Ан-70.

Руководитель отраслевого агентства «Авиапорт» О. Пантелеев отметил, что идея наладить сбыт Ан-70, Ан-188 в Иран выглядит крайне зыбкой. «У Ирана, конечно, есть проблемы с закупкой авиатехники в других странах, и если им нужен военно-транспортный самолет, то Ан-70 вполне для этого подходит. Другое дело, сможет ли “Антонов” наладить его производство без российских комплектующих, учитывая, что даже алюминий для фюзеляжа поставлялся из России, не говоря уже о шасси, авионике и компонентах силовой установки. До лета максимум, что можно сделать, – это нарисовать рекламный буклет. Перепроектирование же самолета под новые двигатели и новые комплектующие займет два-три года, причем при условии стабильного финансирования», – отметил он.

Он также не исключил, что западные производители авиадвигателей, которые собирается использовать «Антонов», могут наложить вето на продажу самолета в Иран, который до сих пор находится под многочисленными западными санкциями. «Конечно, чтобы поддержать “Антонов”, США и Евросоюз могут эти санкции ослабить, но это крайне маловероятно. Если же поставки будут осуществляться в обход санкций, это негативно скажется на компаниях-производителях», – отметил О. Пантелеев. Вместе с тем он подчеркнул, что готовность проекта Ан-70 очень высокая и пытаться найти этому самолету рынок сбыта нужно как раз сейчас.

Вполне перспективным с коммерческой точки зрения кажется

наметившееся украинско-саудовское сотрудничество. 7 мая Taqnia Aeronautics, дочерняя организация саудовской компании по вопросам развития и инвестиций (Taqnia), подписала соглашение с ГП «Антонов» о разработке и производстве легкого транспортного самолета (Ан-132) в Саудовской Аравии.

В официальном пресс-релизе ГП «Антонов» сообщается: «Соглашение было подписано в присутствии Его Высочества Доктора Турки Бин Сауда бин Мохаммеда Аль-Сауда, президента Научно-технологического центра имени короля Абдулазиза (KACST) и председателя Совета директоров компании Taqnia Aeronautics».

Цель настоящего соглашения – реализовать ряд поставленных задач, включая передачу технологии авиационного производства в Королевстве СА, а также подготовить молодых и амбициозных представителей Саудовской Аравии к работе в сфере авиационного производства, где персонал из Саудовской Аравии будут обучать украинские специалисты в области авиационной промышленности, а трудовые ресурсы в совместной компании будут ограничиваться только гражданами Украины и Саудовской Аравии; для разделения первого опыта Саудовской Аравии в области авиационного производства из институтов и университетов будут привлечены квалифицированные представители Саудовской Аравии.

В соответствии с настоящим соглашением, Научно-технологический центр имени короля Абдулазиза (KACST), компания Taqnia Aeronautics и ГП «Антонов» выполняют доработку существующей модели самолета (Ан-32) с целью обеспечить улучшение характеристик самолета в отношении полезной нагрузки, дальности полета и взлетных параметров. Мероприятия по доработке также будут включать в себя доработку кабины экипажа с использованием комплексных современных навигационных приборов американского производства, что позволит экипажу выполнять более сложные задачи, а также доработку многих других элементов, которые существенно улучшат возможности самолета по сравнению с его старой версией. Новая модель самолета будет носить название Ан-132, и Саудовская Аравия также будет обладать правом интеллектуальной собственности и конструкторскими чертежами на самолет.

Самолет Ан-32 был выбран после изучения потребностей Королевства Саудовская Аравия и анализа международного рынка легких транспортных самолетов военного и гражданского применения, а также изучения доступных вариантов. Ан-32 должен быть доработан, чтобы отвечать требованиям Королевства СА и мировых авиационных организаций с целью выполнения различных задач, включая перевозку материалов и оборудования, перевозку персонала и солдат, десантирование парашютистов, медицинскую эвакуацию, разведку, морское патрулирование и прочие военные и гражданские задачи. Ан-32 продемонстрировал свои способности в выполнении таких задач в нескольких странах. Кроме того, самолет имеет возможность выполнять посадку на неподготовленные ВПП, что для многих других самолетов является недоступным.

16 июня в ходе авиасалона «Ле Бурже-2015» ГП «Антонов» подписал соглашение об участии в проектировании и постройке авиационного завода в Саудовской Аравии. Предполагается, что завод будет оснащен современным оборудованием, позволяющим воплотить новейшие авиационные технологии. Партнерами по программе являются: Taqnia (Королевство Саудовская Аравия), УкрНИИАТ, «Алтис холдинг» (Украина) и Broetje-Automation (Германия). Согласно достигнутым договоренностям, первым самолетом, постройку которого планируется освоить на новом авиационном комплексе, станет легкий транспортный самолет Ан-132.

В тот же день состоялась рабочая встреча по реализации программы легкого транспортного самолета Ан-132 в направлении его оснащения двигателями и оборудованием. В ней приняли участие представители ГП «Антонов», KACST (King Abdulaziz City for Science and Technology) и Taqnia (Королевство Саудовская Аравия), Pratt&Whitney Canada, GE Aviation (Соединенное Королевство). Во время переговоров состоялось обсуждение дальнейшего взаимодействия в рамках программы Ан-132. Как отметил доктор Х. Альхуссейн, директор Space and Aeronautics Research Institute, KACST, согласно существующим планам самолет-демонстратор Ан-132 должен быть построен за полтора года.

Отметим, что сам Ан-32 – это развитие Ан-26, который является грузовой модификацией пассажирского ветерана Ан-24, что взлетел еще в 1959 г. Чтобы самолет, созданный по технологиям 1950-х годов, получил новую жизнь, планируют полностью поменять носовую часть фюзеляжа (до грузовой кабины), внедрить так называемую «стеклянную кабину», цифровую авионику и англо-канадскую силовую установку с моторами Pratt & Whitney Canada PW-150 и винтами Dowty Rotol, что повлечет за собой замену электросистем и монтажей, воздушных систем и пр. Нечто похожее 20 лет назад сделал Китай, создав МА-60 на базе Ан-24.

Для конструкторов ГП «Антонов» – это шаг назад. Семейство Ан-24/-26/-30/-32 заслужило свое почетное место в истории авиации, и отвлечение творческих сил ОКБ на его реинкарнацию вряд ли принесет существенную пользу. Неофициально в СМИ звучала сумма 60 млн дол., якобы планируемая за эту работу, но по курсу 2015 г. это вдвое меньше, чем было получено от Ирана в 1996 г. за пользование документацией Ан-140, причем без передачи интеллектуальных прав. Ан-140 и создавался ГП «Антонов» как базовый самолет семейства на замену Ан-24, Ан-26, Ан-30, Ан-32, что давно назрела. Но сейчас больше назрела угроза реального сокращения рабочих мест в национальном авиапроме.

Переходя к другим проектам украинского авиапрома, сделаем краткий обзор. Региональный турбовинтовой самолет Ан-140 совершил первый полет еще в сентябре 1997 г. Потенциальный рынок оценивали тогда в 700 самолетов, в первую очередь за счет замены устаревших Ан-24 и Ан-26. Серийное производство налажено было на трех заводах: в Харькове, Самаре и Исфохане. Однако за 18 лет работы проекта выпущен всего 31 серийный самолет, из них только 11 на украинской сборочной площадке.

В Харькове Ан-140 уже давно не выпускаются. Последний самолет этой модели был выпущен там в 2005 г. Производство в иранском Исфахане не работает уже пять лет.

С оценкой состояния рынка украинские авиастроители, мягко говоря, сильно просчитались, в результате чего самолет так и не стал массовым региональным лайнером. Многие авиакомпании предпочитают использовать старые надежные Ан-24 или же брать европейские и канадские аналоги. Из построенного 31 самолета эксплуатируется только половина, а более 10 лайнеров годами простаивают на заводе и у авиакомпаний, рискнувших взять их в свой парк.

Новый импульс проекту был дан Министерством обороны России, которое несколько лет выступало единственным покупателем новых самолетов Ан-140. Всего МО РФ приобрело восемь машин, выпущенных на заводе «Авиакор» в Самаре. Предполагалось получение в общем 31 самолета. Однако дальнейшие перспективы покупок находятся под большим вопросом ввиду обострения двухсторонних отношений.

Региональный реактивный самолет Ан-148 впервые поднялся в небо в 2004 г. Потенциальный рынок таких лайнеров руководство украинского авиапрома оценивало в 400–500 ед. Серийное производство этих самолетов было налажено на двух заводах – в Киеве и Воронеже. Была разработана удлиненная версия самолета – Ан-158, способная перевозить 99 пассажиров против 85 у Ан-148.

За 10 лет работы проекта было построено 35 серийных самолетов семейства Ан-148, Ан-158, из которых на киевском заводе только 10 ед. Украинские пассажирские авиакомпании после нескольких лет добровольно-принудительной эксплуатации Ан-148 вернули самолеты производителю, заменив их бразильским аналогом.

Два серийных Ан-148 киевской сборки после нескольких лет скитаний по флотам коммерческих авиакомпаний несколько месяцев назад были переданы авиакомпании «Украина», занимающейся перевозкой первых лиц государства на литерных рейсах.

Все шесть построенных в Киеве серийных Ан-158, последний из которых передали в начале июня, эксплуатируются на Кубе авиакомпанией Cubana de Aviación. Партнером по поставке выступила лизинговая компания «Ильюшин финанс». Два Ан-148 украинской сборки недавно поставлены в лизинг еще одной стране, находящейся под санкциями, – КНДР.

В РФ основным покупателем Ан-148 являются государственные структуры, которые и обеспечивают поддержание производства в Воронеже. Первый российский коммерческий эксплуатант Ан-148 – авиакомпания «Россия» то ли по политическим, то ли по экономическим причинам весной 2015 г. прекратила полеты всех своих лайнеров этой модели.

Дальнейшие возможности по продаже данных самолетов на рынке остаются туманными, поскольку новых заказов нет.

Основной конкурент Ан-148, Ан-158 – Embraer E-170, E-190 за 12 лет поставил мировым авиакомпаниям свыше 1 тыс. 110 самолетов этого

семейства, то есть в 32 раза больше, чем выпущено Ан-148, Ан-158 за аналогичный период. Выпуск в наиболее успешные периоды достигал 150 самолетов E-jet в год. Портфель договоров на поставку в будущем превышает 700 лайнеров.

Благодаря проекту семейства E-jet бразильцам удалось почти невозможное. Embraer не только стал признанным мировым лидером в сегменте самолетов пассажироместимостью 70–120 человек, но и потеснил в этом сегменте дуополию Boeing и Airbus. Оба именитых игрока вынуждены были свернуть производство своих самолетов аналогичной пассажироместимости, поскольку не смогли предложить конкурентный бразильскому самолет.

Пока парк «Авиалиний Антонова» из шести Ан-124 «Руслан» (седьмой в ремонте) работает – серьезных проблем с финансовым состоянием ГП «Антонов» нет. Оператор перевозок СП Ruslan International ltd действует на основе краткосрочных договоров, СП Ruslan SALIS gmbh – на основе контракта, перезаключаемого раз в два года, что наверняка и произойдет в декабре этого года. В структуре перевозок «Авиалиний Антонова» около 60 % занимают грузы по заказу военных ведомств (в основном НАТО) в интересах Международных сил содействия безопасности в Афганистане и Ираке.

Кроме «Авиалиний Антонова», Ан-124 «Руслан» эксплуатируют российская компания «Волга-Днепр» (10 машин) и ВВС РФ (25 машин). Конкуренции на рынке этим машинам практически нет, однако Ан-124 давно необходимы модернизация авионики под цифровой борт с экранной индикацией, модификация двигателей в профиль Д-18Т серии ЗМ, замена ряда агрегатов. Но с модернизацией давние и очевидные проблемы, поскольку разработчик – ГП «Антонов», а производитель – ульяновское СП «Авиастар», а соглашения по модернизации, подписанные предыдущей властью, остались без движения. Попытка создания в Германии СП с российской компанией «Волга-Днепр» в августе 2014 г. по модернизации самолетов Ан-124 провалилась.

В целом же следует отметить, что открыто рассматривать и решать реальные проблемы отечественного авиастроения у нас давно не в моде, в отличие от хорошо подготовленного информационного «позитива» о перспективах авиастроения, которые обычно забываются через несколько месяцев. Тем временем ситуация в отрасли продолжает ухудшаться: много специалистов ушли с предприятий авиапрома из-за низких зарплат и отсутствия перспектив, средний возраст сотрудников перевалил за 50 лет, а молодые кадры, если и приходят, то долго на предприятиях не задерживаются. Правительство страны должно определиться с будущим авиапрома. Без признания реальной ситуации в отрасли нельзя найти адекватное решение. Не стоит питать иллюзий по привлечению в украинское авиастроение стратегических инвесторов из числа существующих лидеров рынка. Авиастроение – это не та отрасль, где создаются производственные площадки по всему миру. Наоборот, это высокотехнологичная отрасль, которую оставляют у себя в стране. Только адекватная государственная политика и высококвалифицированный мотивированный менеджмент, способный ставить

реальные и достижимые цели, может помочь Украине остаться в числе стран-производителей самолетов.

В об'єктиві - регіон

Н. Тарасенко, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Дніпропетровщина напередодні місцевих виборів

Перспектива підвищення ролі місцевого самоврядування у зв'язку з децентралізацією влади в Україні значно посилює увагу експертів і суспільства до майбутніх місцевих виборів, які визначають конфігурацію регіональних еліт. Особливої ваги в цьому контексті набувають ключові для України регіони, одним з яких є Дніпропетровщина, з одного боку, відома своїм індустріальним потенціалом, запасами корисних копалин, великою кількістю розвинутих міст, з іншого – суміжна із зоною проведення АТО, що, безумовно, додає проблем і відповідальності місцевій владі.

Тривалий час Дніпропетровська область асоціюється з прізвищем відомого олігарха І. Коломойського, вплив якого на цей регіон посилювався після його призначення очільником Дніпропетровської ОДА. Період керівництва І. Коломойського Дніпропетровщиною запам'ятався величезною кількістю інформаційних повідомлень у ЗМІ, присвячених цьому регіону. Експерти звертали увагу на встановлений І. Коломойським контроль над Дніпропетровською областю, його зусилля щодо недопущення сепаратистських проявів, впливові зв'язки в інших областях на півдні України, у першу чергу в Одеській області. Важелями впливу називали також один з найбільших системоутворюючих банків – ПриватБанк, що належить І. Коломойському, хороші відносини олігарха з деякими добровольчими батальйонами та волонтерськими організаціями, а також вплив экс-губернатора на декілька десятків депутатів, які представляють різні політичні сили у Верховній Раді.

Після того як у березні І. Коломойського де-юре відсторонили від влади, де-факто він залишився впливовим гравцем не лише на регіональному, а й на загальноукраїнському рівні. Успіх на місцевих виборах у Дніпропетровській області – важлива мета І. Коломойського. Це шанс створити впливові фракції в обласній, міській та районних радах, отримати лояльних мерів у великих містах. Успіх на місцевих виборах дасть змогу олігархові ефективніше захищати активи, брати участь у приватизації держкомпаній і вийти зі своєю політичною силою на національний рівень. Ресурсів І. Коломойського достатньо, щоб завдати шкоди опонентам, підтримати існуючі або створити нові політичні проекти, надати їм медійну підтримку на загальнонаціональному каналі «1+1», що належить олігарху.

Партіями, які можуть розраховувати на підтримку І. Коломойського на місцевих виборах, вважаються «Україна майбутнього», «Відродження» та нещодавно створена партія «Укроп» – «Українське об'єднання патріотів».

Партія «Україна майбутнього» С. Олійника, колишнього заступника І. Коломойського, досить відома в Дніпропетровській області. Про те, що вона націлена на місцеві вибори-2015, С. Олійник заявляв ще рік тому. Висловлювалися припущення, що саме ця партія після ребрендингу стане «Укропом», створення якого анонсувалося з весни. Але тепер зрозуміло, що «Укроп» і «Україна майбутнього» підуть на вибори двома колонами.

Партію «Відродження» пов'язують з лідером опозиційної групи «Відродження» в парламенті В. Хомутинником. Цю партію заснував у 2004 р. покійний нині экс-міністр транспорту Г. Кирпа. З 2011 р. її очолював депутат Верховної Ради В. Остапчук. 5 червня відбувся з'їзд партії «Відродження», яка обрала нове керівництво й оголосила про намір взяти участь у місцевих виборах. Очолив партію член депутатської групи «Відродження» В. Бондар. До президії ради партії увійшли всі колишні «регіонали», крім В. Остапчука та В. Бондаря. Це А. Яценко, В. Хомутинник, М. Мироненко і В. Пилипенко. Таким чином, верхівку партії становлять переможці в мажоритарних округах, які, імовірно, і займуться партбудівництвом на місцях. Головне завдання – провести своїх людей до місцевих рад в округах, на яких їх обрали депутатами Верховної Ради.

Офіційно фінансуванням партії її члени займаються самостійно, але її називають близькою до І. Коломойського, який завжди був у хороших стосунках з командою В. Хомутинника. За деякими даними, І. Коломойський пообіцяв підтримувати партію колишніх «регіоналів», зокрема своїми ЗМІ. Крім того, бігборди партії «Відродження» вже з'явилися в Дніпропетровську.

«Хоча Ігор Валерійович перебуває поза політичним процесом, але він, як я припускаю, бачить, що партія “Відродження” може викликати більший електоральний інтерес на Південному Сході (України), ніж, наприклад, проект патріотичного характеру на зразок “Укропу”», – визнав інтерес І. Коломойського до партії його соратник Б. Філатов.

Головним політичним проектом, підтримуваним І. Коломойським на місцевих виборах, імовірно, стане партія «Укроп», створення якої анонсувалося протягом весни й отримало логічне завершення 15 червня. Цього дня в Міністерстві юстиції України було зареєстровано нову політичну партію «Українське об'єднання патріотів» – «Укроп». Свідectво про реєстрацію партії 18 червня опублікував на своїй сторінці в соцмережі Facebook колишній заступник І. Коломойського на посаді голови Дніпропетровської ОДА Г. Корбан.

«В історії української політики відкривається нова глава. Запам'ятайте цей день. Він може стати переломним для України і для тих, кому небайдужа доля нашої країни. Кілька днів я чекав, щоб опублікувати цей документ, який ми отримали три дні тому. Країну стрясали чергові політичні чвари навколо відставки голови СБУ.

Тепер кожен патріот і людина, яка готова захищати, оберігати і будувати

нову Україну, має можливість приєднатися до нас. Найближчим часом буде проведено установчий з'їзд. Буде опублікована програма, декларація і статут нової партії. Ми готові до нових битв! Перемога буде за нами!» – написав він.

Як зазначає «Українська правда», опубліковане Г. Корбаном свідоцтво 250-н.п. видане 15 червня 2015 р., але сама політична сила, якої воно стосується, зареєстрована ще 25 вересня 2014 р. На сайті Державної реєстраційної служби під цим номером зазначено партію «Патріотичний альянс», але на сайті Єдиного реєстру громадських формувань – уже партія «Укроп». Головою партії в реєстрі вказаний А. Пильченко, а членами політради – Ю. Дрок і Н. Костюченко.

Тож ідеться не зовсім про створення нової партії, а про перейменування старої. Очевидно, це зроблено для того, щоб отримати право брати участь у місцевих виборах у жовтні цього року – для цього партія має бути створена не пізніше, ніж за рік до виборів.

Як партійну символіку партія зареєструвала відомий шеврон із зображенням рослини кропу, але потім виявилось, що ніхто не узгодив цього з автором ідеї художником А. Єрмоленком. Він заявив, що символіка була запозичена незаконно. Однак згодом на спеціально скликаній прес-конференції один з лідерів партії Г. Корбан запевнив, що питання авторських прав на символіку партії врегулювали. «Ліцензійний договір був укладений у день реєстрації партії, а сьогодні був підписаний акт прийому-передачі. А. Єрмоленко погодився передати “Укроп” цей символ. Практично безкоштовно. Сума – 1 грн. При цьому домовились про подальше співробітництво», – зазначив Г. Корбан.

Нова партія претендує на правий фланг, її риторика буде патріотичною та антиросійською, а основною темою – війна на Донбасі: заслуги команди І. Коломойського на Дніпропетровщині та прорахунки влади у веденні АТО. «Наша мета – бути представленими у місцевих радах. Ми не очікуємо більшості, але хочемо бути обов'язково присутніми в більшості областей і впливати на владу», – заявив член новоствореної партії Б. Філатов.

Депутат парламенту В. Купрій зазначив, що «Укроп» розвивається дуже швидко, і запрошує до своїх рядів усіх тих, хто стояв на Майдані, брав участь у захисті територіальної цілісності України і хто вважає себе патріотом. При цьому партія не протиставляє себе діючій владі.

Експерти вважають, що створення партії «Укроп» – це проект, що має конкретну мету. Мету насамперед самого І. Коломойського: протистояти тиску на нього та його бізнес. «Мотив зрозумілий. Спочатку І. Коломойський застосовував тактику просування своїх людей в різні команди, які боролися за владу. Тепер він вирішив створити власний політичний проект і випробувати його перспективність на місцевих виборах восени 2015 р.», – зазначив політтехнолог, директор GMT Group А. Луценко.

Політолог М. Басараб акцентує увагу на тому, що в усіх скликаннях парламенту І. Коломойський мав своїх представників. «Він був доволі завбачливим, розкладав яйця у різні кошики: неформальні групи Коломойського були чи не в кожній фракції парламенту, – зауважив він. – Зараз

ми бачимо спроби розширити свої можливості. Це новий етап у розвитку лобістської машини Коломойського».

Доктор соціологічних наук О. Вишняк каже, що головна причина створення партії «Укроп» – це спроба протистояти тиску з боку Президента на олігархів. «Це – протидія на певні дії проти нього. Ці дії почалися минулого року, коли І. Коломойський мав значну моральну підтримку в суспільстві, а владу це налякало», – вважає О. Вишняк.

Поки що експерти не роблять однозначних висновків щодо того, чи вдасться проекту «Укроп» стати загальноукраїнським і скласти конкуренцію найпопулярнішим політичним силам. На думку політтехнолога Т. Березовця, нова партія потенційно може мати успіх на місцевих виборах у Дніпропетровську, Одесі, Запоріжжі і, можливо, десь у центрі (наприклад, у Кіровограді). Допоможе «Укропу» в цьому мілітарна риторика, що є особливо затребуваною у воєнний час. Але за рамки регіонального проекту, як вважає експерт, партія навряд чи вибереться.

Аналогічну оцінку перспективам новоствореної партії дає політолог В. Фесенко. Він вважає, що базовим регіоном для партії «Укроп» буде Дніпропетровська область, у якій вона боротиметься за одержання якомога більшої кількості депутатських мандатів і в обласній, і в міській раді. «Інша справа, що з високою ймовірністю у них не буде більшості голосів. Але вплив у них в області буде великий. В інших регіонах він буде істотно менший. Шаленого успіху цієї партії я не очікую. Часи партії війни пройшли, а вони себе позиціонують як партія війни, не просто як патріотична партія, а як військово-патріотична партія», – зазначив політолог.

В. Фесенко також підкреслив, що партії «Укроп» і «Відродження» навряд чи будуть конкурентами, оскільки в них різна політична і функціональна спрямованість. «Я думаю, “Укроп” буде працювати в першу чергу на перемогу в Дніпропетровській області, а також буде націлений на патріотичний електорат Центральної та Західної України. Партія “Відродження”, у свою чергу, буде працювати на більш консервативний російськомовний електорат, на колишніх виборців Партії регіонів», – вважає В. Фесенко.

Що стосується «Відродження», то, за словами В. Фесенка, у Харківській, Одеській області, у ряді інших вони можуть провести своїх депутатів, але на більшість ніде претендувати не будуть, максимум – на присутність депутатів у радах.

Соціолог О. Вишняк у свою чергу не погоджується з думкою про те, що, крім Дніпропетровщини, «Укроп» не матиме відчутної підтримки в інших регіонах. «Партія ж не називається Партією дніпропетровського регіону. Партія позиціонує себе як українська патріотична, тому може мати свій електорат на поміркованому Заході – на Буковині, у Волинській області, у Центральній Україні, а не лише в Дніпропетровську. Але все залежатиме від того, кого візьмуть у партію із цих регіонів. Якщо ж це буде суто корпоративна структура, де все вирішуватиме “трійка Коломойського”, то шанси невеликі», – прогнозує О. Вишняк.

На перший погляд, каже політичний експерт Є. Магда «“Укроп” повинен

стрімко “зійти”, адже має у розпорядженні фінансові та медійні “добрива”, що, як неодноразово доводила практика, спроможні творити дива навіть з новоствореними політичними проектами. Однак не варто забувати, що попередні епізоди життя допомогли “селекціонерам” “Укропу” набути численних впливових опонентів, які не відчувають пієтету перед амбітними новачками. Тому ставка виключно на медійні та фінансові інструменти для швидкостиглої політичної сили може обернутися серйозним розчаруванням у ній виборців».

Т. Березовець припускає також, що нова партія для І. Коломойського може виявитися технічною, ставши частиною його комплексної атаки на владу. «Коломойський, як справжній шеф-кухар, готує страви на будь-який смак. У нього є ліворадикальна партія О. Ляшка (21 мандат у Верховній раді), для електорату регіоналів – партія “Відродження” экс-“регіонала” В. Хомутинника (22 мандати). А для правих буде “Укроп”, яка стане претендувати на голоси БПП та “Свободи”», – упевнений Т. Березовець. Якщо до цього додати ще й таємний союз з Ю. Тимошенко, який, за даними деяких джерел, уклав колишній губернатор, виявиться, що І. Коломойський буквально обклав БПП і партію А. Яценюка з усіх боків.

Але, як припускають експерти, така концентрація сил не означає початку гри на знищення. За всією цією активністю стоїть бажання дніпропетровського мільярдера отримати більш вигідну позицію для торгів з владою. Що буде стояти на кону – дивіденди «Укрнафти» або щось більш значне, аналітики поки не беруться передбачити.

На думку експертів, партія «Укроп» може перебрати голоси виборців, які на попередніх виборах голосували за «Свободу», «Правий сектор», а може, і за пропрезидентську чи проурядову політичні сили – Блок Петра Порошенка і «Народний фронт». Демонстративна брутальність І. Коломойського може привести до його табору і тих, хто раніше симпатизував О. Ляшку. При цьому, як і у випадку з успіхом «Самопоміч», «Укроп» отримує вигоди за рахунок своєї «новизни». У суспільній думці команда олігарха не несе відповідальності за дії та прорахунки центральної влади, натомість завжди може продемонструвати заслуги в боротьбі з проросійським сепаратизмом. Поки ж, як свідчать дані опитування соціологічної групи «Рейтинг», партія «Укроп» може розраховувати на підтримку 1,1 % виборців.

У Дніпропетровській області команда І. Коломойського протистоїть Опозиційному блоку, одним з лідерів якого є народний депутат України О. Вілкул, який раніше також очолював Дніпропетровську область. Губернаторство І. Коломойського не завадило колишнім «регіоналам» зайняти перше місце на парламентських виборах 2014 р. у Дніпропетровській області за партійними списками (24,3 %) і виграти в третині мажоритарних округів. В Опозиційному блоці сподіваються, що на місцевих виборах здобудуть беззастережну перемогу в шести регіонах України, у тому числі й Дніпропетровській області. Принциповим для колишніх «регіоналів» є й збереження влади в Кривому Розі, мером якого є батько О. Вілкула Ю. Вілкул.

Досить міцними на Дніпропетровщині є позиції пропрезидентської

політичної сили, яка представлена губернатором В. Резніченком. Магістральні теми для голови області – турбота про бійців АТО, для яких буквально за місяць запустили єдиний центр допомоги, та оздоровлення дітей вимушених переселенців.

Сьогодні Дніпропетровськ є основним пунктом призначення людей, які тікають від бойових дій на Сході України. У Дніпропетровській ОДА повідомляють, що загальна кількість зареєстрованих переселенців у Дніпропетровській області становить 92 тис. осіб. У регіоні діють п'ять модульних містечок для тимчасового проживання переселенців із зони АТО – у Дніпропетровську, Кривому Розі, Нікополі, Дніпродзержинську та Павлограді. Понад 40 % переселенців не мають намірів повертатися на Донбас після завершення бойових дій, повідомили в прес-службі Дніпропетровської облдержадміністрації з посиланням на опитування, проведене соціальними службами ОДА. Досить імовірним виглядає припущення, що переселенці, у разі достатньої до них уваги з боку місцевої влади, стануть потенційними виборцями Блоку Петра Порошенка.

«Майже половина з 92 тис. переселенців, що проживають зараз на Дніпропетровщині, потребують не тимчасового житла і роботи, а повної адаптації на новому місці. Це означає необхідність капітального будівництва соціального житла для переселенців, включаючи повну інфраструктуру, і вимагає нового підходу до вирішення проблем проживання переселенців та їх поступової інтеграції в Дніпропетровській області», – заявив голова ОДА В. Резніченко.

Вагомим аргументом для залучення дніпропетровців на свій бік під час осінньої виборчої кампанії для пропрезидентської сили може стати досить позитивна економічна ситуація в Дніпропетровській області. Зокрема, як повідомив радник ГУ ДФС у Дніпропетровській області І. Ломако, у регіоні перевиконано план надходжень у місцеві та державні бюджети. «За п'ять місяців 2015 р. було зібрано 6,674 млрд грн єдиного соціального внеску, що практично на 500 млн грн більше, ніж за аналогічний період минулого року. Цей податок – один з найважливіших, оскільки від нього залежить своєчасна і повна виплата пенсій та інших соціальних виплат. У місцеві бюджети надійшло 4,8 млрд грн, що на 123 % більше, ніж за п'ять місяців 2014 р. (3,9 млрд грн). Такий суттєвий приріст дозволяє виконати місцеві програми. Темп приросту надходжень до держбюджету становив 53 %. Ми зібрали 11,5 млрд грн, тоді як за п'ять місяців 2014 р. ця цифра становила 7,5 млрд грн. Таким чином, у такий складний економічний і політичний час Дніпропетровська область є форпостом спокою та стабільності», – запевнив І. Ломако.

За словами голови Дніпропетровської обласної держадміністрації В. Резніченка, надплановий приріст доходів бюджету Дніпропетровської області за підсумками I півріччя становитиме близько 30 %. Він також зазначив, що річний план з податку на прибуток область виконала менше, ніж за шість місяців. Очільник Дніпропетровщини вважає, що це результат бюджетної децентралізації, яка запроваджена з 1 січня 2015 р. Вона передбачає перерозподіл на користь місцевих бюджетів 10 % податку на прибуток, 80 %

екологічного податку, а також 100 % податку на нерухоме майно. Крім того, у віданні місцевих громад залишається 100 % нового місцевого акцизного збору на підакцизні товари (алкоголь, сигарети, нафтопродукти).

«Цій реформі лише півроку. Бюджетна децентралізація тільки починає давати перші плоди, – заявив В. Резніченко. – Коли підуть гроші на утеплення шкіл, завершиться ремонт доріг, яким довгі роки не приділяли увагу, люди безсумнівно побачать зміни на краще. Але вже зараз, наприклад, на 40 % збільшено фінансування електротранспорту в Дніпропетровську. А обсяги фінансування ЖКГ у Дніпропетровській області – практично в два рази. У цьому році вдвічі більше, ніж в минулому, закладено в місцевих бюджетах також на капітальний та поточний ремонт доріг. І далі, після уточнення бюджетних підсумків І півріччя, ця сума буде збільшена».

Показовим для презентації виборцям досягнень влади є і той факт, що Дніпропетровська область першою завершила будівництво 27 захисних об'єктів фортифікаційних споруд на її ділянці відповідальності в зоні проведення антитерористичної операції. Як повідомив В. Резніченко, протяжність оборонних споруд становить близько 100 км – це найбільша протяжність оборонних споруд, які зводили регіони України. За його словами, фортифікаційні споруди – це складний комплекс з опорними пунктами та інженерними загородженнями, окопами та спеціальними укриттями для техніки й особового складу.

Що стосується розподілу депутатських місць в обласній і міській радах Дніпропетровська, то, за прогнозами політолога В. Пащенка, Опозиційний блок і команда І. Коломойського матимуть приблизно рівні склади фракцій у міській та обласній радах, замкне трійку, на його думку, «Самопоміч». За нею, імовірно, пройдуть БПП і «Громадська сила» З. Краснова, а інші балансуватимуть на межі.

Дніпропетровський політолог В. Романов у свою чергу бачить розстановку сил по-іншому. «Зараз попереду БПП і “Самопоміч”, – вважає політолог. – Політичні сили з демократичного крила мають на сьогодні сумарний потенціал підтримки 70–85 %. Але цю відсоткову планку потрібно зуміти взяти. Чи зможуть вони правильно змонтувати свої кампанії? У будь-якому випадку, в місцевих радах не обійтися без коаліцій у тому чи іншому форматі».

В Опозиційного блоку, упевнений В. Романов, шанси невеликі. «Інтеграція в Митний союз, друга державна мова, православ'я і федералізація. Ось партійна ідеологія, яка призвела до анексії Криму і збройного конфлікту на Донбасі. І нічого нового політсила не пропонує електорату. З чим вони йдуть на вибори? Тільки із соціальною демагогією».

Оцінюючи поточний рейтинг «патріотичної партії» команди І. Коломойського, В. Романов вважає, що їй знадобиться чимало часу й ресурсів на розкрутку. Головне в цій справі – оцінити ризики й не перегнути палицю. «У І. Коломойського є яскраві індивіди. Це плюс. Але відсутні структуровані партійні маси. Це мінус. А вибори виграє оргструктура, система».

Експерти прогнозують досить напружену виборчу кампанію на посаду мера Дніпропетровська. Серед списку можливих претендентів на цю посаду

найбільш часто називають прізвиська нардепа від Опозиційного блоку та екс-губернатора Дніпропетровщини О. Вілкула, заступника міського голови І. Куліченка, заступників голови ОДА за І. Коломойського С. Олійника та Б. Філатова, народного депутата А. Павелка, який у фракції «БПП» курує регіон.

Нині в. о. мера Дніпропетровська є Г. Булавка. Багаторічний мер міста І. Куліченко, який вигравав вибори останні чотири рази, залишив посаду після останніх парламентських виборів, оскільки був обраний народним депутатом від Блоку Петра Порошенка. У листопаді 2014 р. виконувати обов'язки міського голови став голова міськради «регіонал» М. Романенко, який вважався ставлеником О. Вілкула. У березні 2015 р. М. Романенку пригадали маніпуляції з комунальною власністю, цькування «євромайданівців» і відправили у відставку. Замість нього, головою міськради і в. о. мера вибрали колишню «бютівку» Г. Булавку. У її біографії – участь у Сєверодонецькому з'їзді в 2004 р. і балотування в парламент у складі Опозиційного блоку (№ 75 у списку). Але, незважаючи на ці неоднозначні моменти, Г. Булавку називають креатурою Г. Корбана, підкреслюючи її несамостійність. Цікаво, що в залі під час голосування за кандидатуру Г. Булавки «в ролі спостерігачів» були присутні близькі до ПриватБанку нардепи Б. Філатов, В. Купрій та А. Денисенко.

Швидше за все, на виборах мера Дніпропетровська від ПриватБанку братиме участь Б. Філатов, який наразі не озвучує цього офіційно, але в його оточенні говорять про це як про вже прийняте рішення. «Поки я не планую йти на мера, цілком нормально почуваю себе у Верховній Раді, – говорить Філатов. – У нас хороші стартові позиції, але все залежить від того, як кампанія стартане і хто буде в ній брати участь».

Щодо участі в мерській кампанії інших потенційних кандидатів, зокрема О. Вілкула й І. Куліченка, вони на сьогоднішньому етапі також не поспішають із заявами. «Коли це питання буде розглянуто, ми обов'язково про нього повідомимо, – зауважив О. Вілкул. – Поки рішення немає».

І. Куліченко більш багатослівний: «Проект “Дніпропетровськ” для мене ніколи не залишиться осторонь. Безумовно, я буду займатися виборами депутатів міськради і мені цікаво, хто стане мером міста. У якій формі? Поки не знаю, можу тільки сказати “ніколи не говори ніколи”. Взагалі кампанія обіцяє бути складною і з залученням великих ресурсів. Не хотілося б конфронтації на цьому тлі, а такі сценарії цілком можливі».

Утім, відсутність офіційної кампанії ніяк не заважає проводити закриту соціологію з вищезазначеними прізвиськами. «Вілкул, за різними соціопитуваннями, має від 25 до 30 %, – говорить дніпропетровський політтехнолог А. Золотарьов. – У Філатова – 8–10 %». Але ці цифри за відсутності реальної кампанії і навіть заявок на участь у виборах, зрозуміло, не надто показові. До того ж, якщо виборець О. Вілкула – усталений, то у кандидата від команди І. Коломойського є потенціал для зростання. За словами А. Золотарьова, у цілому електорат Філатова – Корбана становить у Дніпропетровську близько 35 %.

Водночас у самого Б. Філатова дещо інша соціологія. «Треба ж дивитися ще антирейтинг – у Вілкула він великий, у мене мінімальний, – пояснює депутат. – Я не знаю, про яку соціологію ви говорите, але по нашій так: якби вибори мера проходили зараз, то Коломойський – перше місце, Вілкул, Філатов – друге, при цьому мало не 50–60 % не визначилися. Причому соціологія говорить, що, якщо навіть про вас Коломойський скаже, що це мій кандидат, це дасть 20 % зі старту – це величезна подушка».

Такі ж перспективи, за словами Б. Філатова, і в потенційної політсили І. Коломойського: «Та ж сама соціологія показує, що в умовної “партії Коломойського” рейтинг до місцевих рад Дніпропетровська до 56 %».

Високі стартові позиції О. Вілкула в Дніпропетровську експерти пояснюють збереженням електорату «регіоналів» у регіоні. «У “регіоналів” був реєстр прихильників партії, який, думаю, перейшов Опозиційному блоку, а розуміння, хто твій виборець, де він живе і які у нього проблеми – дуже велика підмога», – пояснює політтехнолог А. Золотарьов. Якщо в місті «приватівців» вдалося мінімізувати вплив О. Вілкула на міськраду, то облраду продовжує очолювати його соратник Є. Удод. Цього экс-«регіонала» Генпрокуратура звинувачувала в причетності до організації «тітушок», які брали участь у кривавому розгоні дніпропетровського Євромайдану, і їх відправлення до Києва. Але справу було закрито, не виключено, через втручання того ж О. Вілкула.

«Вертикаль Вілкула вибудована в області дуже жорстко – від мерів і голів райадміністрацій до редакторів місцевих газет, – розповідає голова Дніпропетровського комітету виборців С. Жолудев. – Єдине, чим це можна було перебити – це особистим авторитетом Коломойського».

Як прогнозують експерти, велику роль у майбутніх виборах у Дніпропетровську, безперечно, зіграє позиція, яку займе Банкова. З одного боку, вона вимагає не допустити «реваншу промосковських сил», з іншого – з огляду на складні відносини між П. Порошенком та І. Коломойським, очевидно, що прихильності Києва кандидат від «Привата» не отримає. Тому не виключено, що той же О. Вілкул виявиться меншим злом у президентських очах, ніж І. Коломойський або ж його кандидат.

«У Києві не хочуть посилення Коломойського, – констатує С. Жолудев. – Зараз групу “Приват” б’ють із двох сторін – Блок Порошенка і Опоблок, які домовилися між собою. Напевно, порахували, що вигідніше домовлятися з Вілкулом, ніж з непоступливим Коломойським».

Звичайно, ніяких офіційних зв’язків між собою О. Вілкул і Банкова не афішують. Але багато що можна буде зрозуміти за непрямими ознаками. Наприклад, чи виставить Блок Петра Порошенка в Дніпропетровську свого серйозного кандидата, скажімо, І. Куліченка, який представляє саме цю силу. Експерти сходяться на тому, що О. Вілкул та І. Куліченко виступлять проти «Привата» єдиним фронтом. Причому двотурова система виборів мера, якщо така буде введена, дасть їм змогу обом брати участь у виборах у першому турі, щоб «приватівцям» довелося розпорошувати сили.

Як варіант, Блок Петра Порошенка може виставити кандидатуру нинішнього глави Бюджетного комітету й нещодавно обраного керівника ФФУ А. Павелка. До речі, на виборах мера 2010 р. А. Павелко програв тільки І. Куліченку, а контроль над ФФУ виграв якраз у І. Коломойського.

Крім І. Куліченка, у боротьбу за крісло мера формально може втрутитися голова ГО «Громадська сила» З. Краснов, який давно на слуху в дніпропетровському політикумі. На виборах мера 2010 р. він зайняв четверте місце. З. Краснов активно критикує місцеву владу й показує, як можна розв'язувати міські проблеми. Наприклад, на ряд маршрутів він виставив з десяток «соціальних» маршруток, проїзд у яких коштує лише 1 грн, водночас на більшості маршрутів – 5,5–6 грн. Зробивши це, З. Краснов дорікає міській владі і вимагає знизити тарифи в усіх маршрутках Дніпропетровська.

Водночас, як стверджує головний редактор дніпропетровської «Популярної газети» А. Богатирьов, «рівень антагонізму Краснова і з Вілкулом, і з Куліченком такий, що він – природний союзник “Привату”. Не треба забувати і те, що він бізнес-компаньйон з О. Лівіним (співвласники Дніпропетровського стрілочного заводу) – людиною, яка теж входить в орбіту “Привату”».

З. Краснов, на думку А. Золотарьова, швидше за все, відбиратиме голоси в О. Вілкула, оскільки робить акцент на господарські справи: «Краснов, як і Вілкул, теж піариться на ремонті під'їздів, дитячих майданчиків. Якщо його мета – провести команду до міськради, він її, швидше за все, виконає успішно. Для Філатова ж імідж господарника буде піджаком з чужого плеча», – переконаний експерт.

Серед решти претендентів, які можуть спробувати власні сили на виборах мера, називають колишнього заступника дніпропетровського губернатора, нардепа VII скликання І. Ступака та голову Дніпропетровської обласної ради Є. Удода. Після відставки І. Коломойського спікер облради почав частіше з'являтися в місцевих ЗМІ. У своїх заявах Є. Удод орієнтується на соціальні теми, що дуже схожі на обіцянки О. Вілкула. До речі, багато хто вбачає кандидатуру Є. Удода як проект О. Вілкула, хоча, скоріш за все, голова облради піде на вибори як формально незалежний кандидат.

Що стосується экс-нардепа І. Ступака, то він має підтримку в міській раді у вигляді депутатської групи «Соборність та честь». Базою для нього, найімовірніше, буде Бабушкінський район Дніпропетровська, де він у 2012 р. отримав перемогу на парламентських виборах.

Багато чого залежатиме і від адмінресурсу. «Коломойський елементарно спробує скупити адмінресурс, – вважає С. Жолудев. – Насправді Вілкул просто не звик зустрічати опір. Він веде себе нахабно, безпринципно і йде напролом. І навіть Коломойський нічого не зробить. Вілкул – це Коломойський, тільки на 20 років молодший, тому більш енергійний і цинічний».

Експерти сходяться на тому, що лінія виборів йтиме за такою траєкторією: О. Вілкул зробить ставку на патерналістський електорат, який традиційно голосував за Партію регіонів, «приватівці» зроблять ставку на агресивну кампанію «свій – чужий», щоб не допустити реваншу «старої влади».

У боротьбі за голоси виборців на майбутніх місцевих виборах на Дніпропетровщині одним із ключових інструментів буде регіональний медіа-ринок. Один з найбільш серйозних медіа-ресурсів регіону – 34 телеканал – входить у сферу впливу Р. Ахметова. Канал є частиною медіа-холдингу, до якого, серед іншого, входять ТРК «Україна» і газета «Сьогодні». Однак наразі в процесі розгляду перебуває питання про повернення 34 телеканалу у власність громади Дніпропетровська, як це було на початку історії міської телестудії.

Своєрідною протиположністю 34 каналу є 9 телеканал, що належить «приватівцям». Утім, 9 телеканал, на відміну від конкурентів, майже не виробляє власного контенту. Маючи 2 год свого часу, 9 канал є цілодобовим транслятором центральної «Двійки», отже, набирає рейтинг за рахунок футболу, фільмів і програм київського мовника. Власні новини тут подаються досить виважено й різнопланово. Водночас 34 канал практично кожні вихідні проводить багатогодинні марафони прямого ефіру, причому мовлення ведуть прямо з вулиць Дніпропетровська.

Варто зазначити, що під час Майдану 9 канал активно використовував інтерактивне спілкування з глядачами й прямі включення з місця подій. У глядачів, таким чином, була можливість стежити в прямому ефірі за подіями на дніпропетровському Майдані. Гостями каналу в цей час були, в основному, активісти Майдану й політики, які підтримують революційні настрої.

Ще один дніпропетровський телеканал – 11 канал – входить до сфери впливу В. Пінчука, але, крім локальних політичних і соціальних ток-шоу, яскравого власного продукту не випускає. На виборах до парламенту 2012 і 2014 р. канал активно рекламував кандидата в народні депутати Я. Безбаха, який тривалий час був помічником В. Пінчука. «Парламентський забіг» виявився успішним – Я. Безбах став депутатом. Канал же в період двох парламентських кампаній надавав місце в ефірі всім кандидатам, крім прямих опонентів Я. Безбаха.

Обласне телебачення (або 51 канал) віщає на всю область, що робить його дуже привабливим медіа-ресурсом як для Опозиційного блоку, так і для представників «Привату». Традиційно обласне телебачення працює на діючу в регіоні владу.

Найменшим як по аудиторії, так і за впливом на суспільно-політичну картину життя Дніпропетровська є 27 канал (ТРК «Співдружність»), засновником якого є ректор Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля Б. Холод.

Справжньою загадкою в ефірі Дніпропетровської та ще чотирьох областей є ТРК «Регіон», хоча б тому, що юридична адреса мовника в райцентрі Синельникове, а засновником телерадіокомпанії значиться Д. Нетяхата. Утім, колишній генеральний директор уже не має до ТОВ «ТРК “Регіон”» ніякого стосунку. Перетворення районного телеканалу на потужну телерадіокомпанію з 24-годинним мовленням, офісом у центрі Дніпропетровська, ліцензіями на мовлення в кабельних мережах Дніпропетровська, Харкова, Києва та інших міст почалося в липні 2013 р., коли колектив очолили ветерани дніпропетровського телевізійного цеху А. Староскольцева (виконавчий

директор) і В. Федоров (генеральний продюсер). Заяву нових власників про переоформлення ліцензії Нацрада з питань телебачення і радіомовлення задовольнила 10 липня 2013 р., а вже до кінця року «Регіон» з'явився в кабельних мережах великих міст. Генеральний продюсер В. Федоров позиціонує ТРК «Регіон» як «інформаційно-розважальний канал для всієї родини, перший в Україні канал, де немає насильства, жахів, криміналу, ненависті і жорстокості». «Ми сповідуємо принцип об'єктивної та вільної журналістики. Тому завжди запрошували у свої ефіри гостей з різними поглядами», – підкреслює він.

Друковані ЗМІ Дніпропетровщини представлені кількома виданнями, які, незважаючи на спроби засновників реанімувати їх, практично вмирають. Газета «Наше місто» була заснована ще на початку 1990-х років. Весь цей час її очолював авторитетний журналіст і редактор М. Кравчук, однак належного фінансування не було. Під час парламентської кампанії 2012 р. ряд впливових «регіоналів», користуючись своїми зв'язками з можновладцями й спецслужбами, практично не платили газеті за розміщення своєї політичної агітації, водночас опонентів Партії регіонів на сторінки газети не пускали. Та ж ситуація була і з обласними виданнями «Вісті Придніпров'я» та «Зоря». Засновниками першої виступає облдержадміністрація, другої – облрада.

Газета «Днепр вечерний» також не в кращій формі. Газета належить екснародному депутату від БЮТ М. Соколову. Колишніх тиражів – до 350 тис. примірників щодня – їй навряд чи вдасться досягти найближчим часом.

Газета «Лица» із самого заснування свого позиціонує себе як абсолютно незаангажоване медіа. Водночас, за словами дніпропетровських експертів, журналісти видання живуть за рахунок грантів або працюють на замовлення. З недавнього часу «Лица» перейшли виключно в інтернет-формат.

Набагато гостріша і яскравіша конкуренція у сфері інтернет-ЗМІ. Лідером по тривалості мережевого життя і відвідуваності є gorod.dp.ua. На сьогодні контроль над ресурсом має Опозиційний блок. Команда Філатова – Корбана натомість отримала лояльність іншого серйозного інформаційного інтернет-ресурсу «Міст-Дніпро». Судячи з кількості політичної реклами Б. Філатова, ресурс, який раніше був дуже близький до экс-губернатора О. Вілкула, нині явно симпатизує його конкуренту.

Другий по відвідуваності інтернет-ресурс регіону – сайт 056.ua. У період парламентської кампанії 2014 р. найбільший відсоток політичної реклами тут замовляв Опозиційний блок. Хоча, за словами редактора сайту, пропозиції щодо розміщення на сайті були зроблені всім політичним силам у регіоні.

До сфери впливу групи «Приват» умовно можна віднести й сайт «Дніпроград», який заснував нинішній народний депутат України А. Денисенко. Ресурс відверто критикує экс-«регіоналів» і піарить людей І. Коломойського. Судячи з контенту, команду І. Коломойського також підтримує сайт «Дніпропетровська панорама».

Отже, обидві політичні сили – і Опозиційний блок, і команда «Привату» – мають у регіоні, як мінімум, по одному великому й авторитетному телеканалу та по одному інтернет-виданню, але не виключено, що будуть намагання

перекупити медіа, замовити політичну рекламу пакетно тощо. Очевидно, що ближче до виборів медійне протистояння двох великих політичних гравців лише посилиться.

Політичний експерт Т. Березовець переконаний, що передвиборна кампанія в Дніпропетровську буде найдорожчою за весь час, головним чином через те, що тут зішлись інтереси Р. Ахметова та І. Коломойського. Політичний оглядач з Дніпропетровська Ю. Райхель вважає, що місцеві вибори після реальної децентралізації будуть набагато важливішими для регіону, ніж загальноукраїнські (*Роботу підготовлено з використанням інформації таких джерел:*

<http://rian.com.ua/story/20150623/369422655.html>;
<http://ukr.segodaya.ua/politics/pnews/politolog-na-etih-vyborah-partiya-vdrodzhennya-budet-rabotat-v-interesah-kolomoyskogo-627126.html>;
<http://www.adm.dp.ua/OBLADM/obldp.nsf/document.xsp?id=C82803DC2F7FB215C2257E7700236C58>;
<http://tv-news.dp.ua/novyny/832-dnipropetrovshchyna-perevykonuie-plan-nadkhodzen-do-mistsevykh-ta-derzhavnykh-biudzhativ>;
http://zik.ua/ua/news/2015/06/25/dnipropetrovshchyna_pershoyu_zavershyla_budivnytstva_fortyfikatsiy_na_svoiy_dilyantsi_v_zoni_ato_602259;
<http://rian.com.ua/story/20150623/369422655.html>; <http://glavnoe.dp.ua/articles/V-Dnepropetrovske-mezhdu-Vilkulom-i-Filatovym-budet-duel-ekspert>;
<http://ua1.com.ua/publications/nastup-kolomoyskogo-dlya-chogo-stvoryuetsya-partiya-ukrop-4440.html>; <http://ua.112.ua/statji/mistsevi-vybory-yak-rozpodiliat-krisla-v-oblradi-dnipropetrovska-237960.html>;
<http://ua1.com.ua/publications/dlya-kogo-zacvite-ukrop-3137.html>;
http://dt.ua/POLITICS/rejting-partiyi-yacenyuka-vpav-do-3-5-176163_.html;
<http://rian.com.ua/story/20150617/369143407.html>;
<http://constitution.gov.ua/news/item/id/317>; <http://nv.ua/publications/forshmak-s-ukropom-politologi-ocenili-budushchee-partii-kolomoyskogo-54684.html>;
<http://likenews.com.ua/ua/ukraine/politic/3016536/>;
http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/06/150624_ukrop_new_party_sd;
<http://www.radiosvoboda.org/content/news/27091239.html>;
<http://ua.korrespondent.net/ukraine/3531734-nam-potribno-sche-partii-yaki-proekty-stvoruiuit-v-ukraini-do-mistsevykh-vyboriv>).

І. Рудь, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Закарпаття в контексті загроз територіальній цілісності України

У зв'язку з подіями на Сході України протягом останнього року на Закарпатті були спроби ззовні активізувати прорусинські та проугорські рухи, які сповідують ідею відокремлення краю від України.

Користуючись слабкістю держави й заручившись підтримкою Росії та угорських націоналістів у Європарламенті, окремі представники місцевого русинства та ідеї входження Закарпаття до «Великої Угорщини» робили спроби

роздмухувати полум'я сепаратизму на Закарпатті, які, однак, не отримали широкої підтримки місцевого населення.

Показовою в цій канві є ситуація щодо русинського сепаратиста ужгородця П. Гецька, що втік до Росії під час лютневих подій 2014 р. на Майдані в Києві. Після втечі його було задіяно в антиукраїнських сюжетах російських ЗМІ. Зокрема, П. Гецько всіляко поширював твердження, що Київ завдає утисків русинам на Закарпатті, а в березні 2014 р. П. Гецько попросив президента РФ В. Путіна «врятувати» закарпатців. З таким же відеозверненням до В. Путіна виступив ще один місцевий русин, який нікуди не тікав і нині мешкає в Ужгороді, Є. Ластівка. Він же на Закарпатті донедавна представляв Радикальну партію О. Ляшка.

Генпрокуратура України ще у 2014 р. висунула П. Гецьку підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 110 ККУ («Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України, вчинене повторно за попередньою змовою групою осіб»).

П. Гецько позиціонує себе в російських ЗМІ як самопроголошений «прем'єр-міністр Підкарпатської Русі» й дотепер перебуває у Росії та поширює неправдиву інформацію про назрівання антиукраїнського бунту та повстання в найзахіднішій області України.

Історія угорської сепаратистської загрози для Закарпаття бере початок зі створення в Угорщині націоналістичної партії «Йоббік». Депутати «Йоббіка» неодноразово робили спроби пошуку однодумців серед місцевих етнічних угорців Закарпаття (останніх тут близько 150 тис.) і провадили агітації, основним гаслом яких було «Закарпаття має стати частиною “Великої Угорщини”».

Керівництво партії не приховує, що їхня мета – відродження «Великої Угорщини», яка існувала в кордонах до Тріанонського мирного договору. До цієї території входить і значна частина Закарпаття.

Візити угорських націоналістів до Закарпаття почастишали з 2010 р. В українському м. Берегове, що на кордоні з Угорщиною, було навіть відкрито приймальню угорського євродепутата-націоналіста Б. Ковача, що офіційно значилася благодійним фондом.

Після того як Б. Ковач відзначився спостерігачем на референдумі в Криму, його звинуватили в шпигунстві на користь Росії, а згодом обласна прокуратура припинила діяльність фонду європарламентаря.

Крім того, останній, за інформацією МВС України, увійшов у список іноземних спостерігачів, які своєю присутністю намагалися надати легітимності так званім виборам на окупованому Сході України.

Напередодні парламентських виборів в Україні в осені 2014 р. лідер «Йоббіка» Г. Вона заявив, що воєнні дії в Україні затягнуться, тому він вважає, що слід терміново «врятувати» й угорців на Закарпатті. Керівник партії «Йоббік» підтвердив, що їхня основна мета – створення угорсько-русинської автономії в Закарпатті.

Де факто у 2014 р. закарпатські угорці мали змогу обирати парламенти двох країн: у квітні – на виборах в Національні збори Угорщини, у жовтні – на

виборах до Верховної Ради України. Незавжди було здогадатися, за чію партію на угорських виборах вони голосуватимуть, адже саме завдяки прем'єру попередніх чотирьох років В. Орбану, лідеру партії ФІДЕС, етнічні угорці в інших країнах змогли отримати угорське громадянство. Правоцентриська ФІДЕС отримала передбачувану більшість голосів, а В. Орбан вдруге став прем'єр-міністром.

У своїй промові після призначення прем'єр-міністр Угорщини В. Орбан зробив скандальну заяву: «Угорцям Карпатського регіону належить мати подвійне громадянство і автономію». В Україні, дестабілізованій війною на Сході, такий випадок сприйняли вкрай стурбовано. Хоча, як зазначалося вище, подвійне громадянство вже є в більшості українських етнічних угорців, в Україні воно заборонене законом. Більше того, заява офіційного Будапешта про автономію закарпатських угорців співзвучна із закликами Росії до федералізації України та радикальними закликами ультраправої угорської партії «Йоббік» («За кращу Угорщину»).

Улітку 2014 р. представник «Йоббіка» І. Савой звинувачував українську владу в примусовій мобілізації населення та застерігав від збільшення в області біженців зі Сходу: «Одна з наших цілей – не допустити осідання на території угорських сіл на Україні біженців, але програма-мінімум для нас – не допустити того, щоб закарпатські солдати покидали по службі територію області насильно, а щоб вони відслужили на території регіону».

Керівник партії «Йоббік» Г. Вона наголошує, що їхня основна мета – створення саме угорсько-русинської автономії на території Закарпаття. Закарпатські русини вважають себе окремою нацією, хоча більшість істориків називають їх лише окремою етнічною групою і у них немає статусу національної меншини.

Історична доля угорців і русинів тісно переплітається, на чому спекулює «Йоббік». За рахунок залучення до свого руху за автономію ще однієї сторони партія робить спроби надати своєму сепаратиському руху більшої ваги.

На жаль, дії окремих сепаратистів з русинів і угорців не обмежуються лише заявами, зокрема є інформація, що вони приймають участь і в бойових діях на Сході України на боці ДНР. Вони сформували в складі так званої ДНР батальйон під назвою «Легіон святого Іштвана» (святий Іштван – перший король Угорського королівства). На сторінці цього «легіону» в мережі «ВКонтакте» написано, що вони запрошують людей «допомогти Новоросії, Малоросії й Закарпаттю».

Певну загрозу стабільності в регіоні вже давно несе багаторічне протистояння двох місцевих угорських партій: Демократичної спілки угорців України (ДСУУ) і Товариства угорської культури Закарпаття (ТУКЗ).

Під час мажоритарних виборів 1994, 1998 та 2002 р. угорська національна меншина мала свій мажоритарний округ переважно з угорським населенням, що включав Березівський і Виноградівський райони. Проте у 2012 р. межі округу змінили, розділивши Березівщину, як найбільш угорськомовний район, між двома округами в інтересах неугорського провладного кандидата від Партії регіонів. Тоді тільки один представник угорської громади, голова ДСУУ

І. Гайдош, зміг забезпечити представництво угорської національної меншини у Верховній Раді, пройшовши через списки тодішньої провладної партії.

Минулої осені, коли стало відомо, що вибори 2014 р. відбудуться за старою, змішаною, системою, ТУКЗ подало заяву до Центрвиборчкому з проханням утворити мажоритарний округ в інтересах угорської громади. У зв'язку зі скороченим терміном виборчого процесу ЦВК відмовила. ТУКЗ у відповідь пообіцяла відстояти права закарпатських угорців в Європейському суді з прав людини. Ситуація певним чином змінилася, коли голова ТУКЗ і перший заступник голови Закарпатської облради Л. Брензович все-таки пройшов до ВР за списками Блоку Петра Порошенка. Це вперше ТУКЗ використала можливість пройти до парламенту за списками загальноукраїнських партій. Зрозуміло, що самотійна перемога на мажоритарному окрузі та проходження за списком провладної партії – це дві різні речі, що довела робота І. Гайдоша в Партії регіонів. Однак представники товариства вірять своєму кандидату: «Брензович знайде золоту середину: вистоїть і наші інтереси, і інтереси коаліції. Його поважають у ТУКС, в обласній адміністрації. З ним рахуються і його цінують. За ним громада».

Секретар ТУКЗ політолог К. Дарчі так визначає цілі найбільшої організації етнічних угорців: «Вирішення проблем національних меншин відіграє дуже важливу стабілізаційну роль. Одним із основних умов побудови правової держави європейського зразка є те, що права національних меншин, які забезпечують їхній захист та збереження, мають бути зафіксовані не лише на папері, а реально втілюватися в життя».

8 червня 2015 р. за наказом начальника Ужгородського міськрайонного управління юстиції О. Жулінської було зареєстровано статут громадської організації «Закарпатська обласна організація захисту прав заробітчан». Того ж дня відбулася й презентація проекту. Попри те що публічного анонсу події не було, звіт із презентації показала у своєму ефірі й у вигляді окремого сюжету розмістила на своєму офіційному сайті Закарпатська ОДТРК «Тиса-1».

Сюжет насторожив місцевих журналістів, які, послуговуючись відкритими джерелами, провели невелике журналістське розслідування на цю тему. Насамперед, зацікавила реакція на подію специфічних інтернет-ресурсів, за якими стоїть розшукуваний правоохоронними органами Закарпаття кремлівський агентурник, так званий прем'єр-міністр самопроголошеної Республіки Підкарпатська Русь П. Гецько.

Кремлівсько-русинські віртуальні джерела поширили інформацію про зазначену подію під акцентованим заголовком «Статус спеціальної самоврядної території – шляхи вирішення проблем заробітчан Закарпаття». Як стверджується організаторами заходу С. Соймою та Б. Лакатошем, для досягнення поставлених цілей «Закарпатська обласна організація захисту прав заробітчан» насамперед вважає за необхідне наділення Закарпаття статусом спеціальної самоврядної території.

У цьому контексті відразу зацікавили ключові особи процесу. У статуті як керівники організації вказані дві особи, які, як стало зрозуміло, і були ключовими особами прес-конференції, – голова організації житель селища

Дубове С. Сойма та секретар Б. Лакатош. Через віртуальні джерела стало відомо, що Б. Лакатош є одним з учасників іншого кремлівсько-русинського проекту, що раніше впроваджувався на Закарпатті російськими спецслужбами, – так званої координаційної ради Підкарпатської Русі та Народної ради русинів Закарпаття під керівництвом засудженого за ч. 1 ст. 110 КК України («Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України») протоієрея УПЦ Московського патріархату о. Димитрія Сидора.

Нетривалі пошуки зрештою вказали і на зв'язки з РФ і С. Сойма, близьким родичем якого виявився полковник запасу Федеральної служби безпеки Росії, президент Регіонального громадського фонду сприяння соціальній і правовій підтримці ветеранів і співробітників ФСБ РФ, популяризатор спадщини Й. Сталіна В. Сойма. Останній навіть був задіяний як один з «героїв» сюжету на головному російському телеканалі, де йшлося про похорон засновника російської військової контррозвідки М. Батюшина, про що свідчать сюжет і фото на офіційному сайті «Первого канала».

У відеосюжетах, що їх у пошуках інформації про «заробітчаний» проект російських спецслужб знайшли в Youtube місцеві журналісти, була озвучена інформація й про так званий «силовий план кремлівських русинів щодо захоплення влади в Закарпатській області», який був начебто намічений до реалізації на 10 листопада 2014 р.

Судячи із сюжетів, русини під керівництвом так званого прем'єр-міністра самопроголошеної Республіки Підкарпатська Русь П. Гецька розробили відповідний сценарій і очікували його затвердження та фінансування з Російської Федерації.

Достовірність указаних намірів проросійських «русинських» сепаратистів підтвердили джерела в УСБУ в Закарпатській області.

Крім того, підтвердженням серйозності цих планів є датована 26 листопада 2014 р. офіційна інформація СБУ України про те, що спецслужба зірвала російські плани дестабілізувати ситуацію на Закарпатті. Як ішлося в тій публікації, «співробітники СБУ викрили та зруйнували плани російських спецслужб розхитати ситуацію в Закарпатській області та втілити антиукраїнський сценарій створення так званої Республіки Підкарпатська Русь».

Як тоді повідомлялося, група осіб «за завданням російських спецслужб готувала створення в регіоні чергової штучної “народної” республіки випробуванім Кремлем способом – шляхом примусової “федералізації” України. Силовий сценарій передбачав захоплення місцевих органів державної влади, військових складів та інших стратегічних об'єктів диверсійно-підбивними групами, які мали діяти під виглядом так званої місцевої самооборони.

У планах зловмисників були «акції залякування стосовно представників влади, спецслужб, політичних та ділових кіл» з визначеними конкретними датами, зокрема у листопаді ц. р.». «Кошторис реалізації плану насильницької зміни конституційного ладу», за інформацією СБУ, сягав понад 9 млн дол. США.

Як з'ясувалося, зйомки вказаних сюжетів відбувалися в Санкт-Петербурзі, у приміщенні стоматологічної клініки, що належить колишньому однокласнику П. Гецька з Кушници, а нині громадянину Російської Федерації І. Пилипу.

На щастя, пересічних закарпатських угорців і русинів мало цікавлять питання сепаратизму та автономії.

Найзахідніша область України компактно вміщує представників понад 100 національностей і близько 40 конфесій. Закарпатці пишуться своєю толерантністю й тому дуже вразливо сприймають свідчення протилежного. І. Молнар, працівник угорської редакції обласного телебачення, запевняє: «На Закарпатті буде тихо і спокійно. Це особливі люди, особлива частина України. Тут тисячу років живуть різні національності. Потреб автономії немає. Можливо, хтось і думає про автономію, але це не тенденція. Не знаю, чим на Закарпатті можна зараз підняти великий бунт. Це тихий і мирний народ. Ми звикли одне до одного».

Чи плекають етнічні групи Закарпаття сепаратистські настрої, дослідив американський журналіст С. Айрес у статті на сайті Aljazeera America.

За словами самих представників меншин, з якими спілкувався журналіст, російські ЗМІ намагаються викликати невдоволення та розбрат у цій багатонаціональній області. «Дехто в регіоні каже, що через кампанію роздмуханих і часто відверто вигаданих повідомлень у новинах Кремль старається намалювати картину розчарування та важкого становища меншин в Україні, які живуть під ворожим націоналістичним урядом крайньо-правих у Києві», – пише автор.

Так, у березні 2015 р. на одному з російських каналів заявили, ніби 10 тис. русинів, які мешкають у Закарпатті, скликали конгрес і вимагали автономії. Однак очільник русинської громади Є. Жупан сказав, що жодної зустрічі не було, повідомлення сфабриковане.

Як і решта країни, Закарпаття відчуло вплив війни на Сході України: тисячі чоловіків було мобілізовано, що не завжди підтримують меншини. Так, редактор угорськомовної газети Е. Кошеги сказав, що місцеві угорці «розглядають це як позбавлену сенсу війну між двома слов'янськими братами» та не вважають це «своєю війною», а хотіли б, щоб швидко знайшлося мирне рішення.

150 тис. закарпатських угорців, згідно з українським законом, мають свої школи, і міські ради можуть приймати рішення про використання угорської як адміністративної мови. Однак багато угорців хотіли б мати більше представництво в центральному уряді, а прем'єр-міністр Угорщини В. Орбан закликав надати автономію угорцям в Україні. Проте більшість угорців Закарпаття не поділяє такі настрої та не підтримує сепаратизм, каже Е. Кошеги.

Водночас русинське населення, за його словами, у гіршому становищі, ніж угорське: у СРСР згадки про русинів і їхню мову були заборонені, пише автор, і багато з них почали називатися українцями. Нині Київ визнає їх як підгрупу українського етносу, а їхню мову – як діалект. Русини, яких, за офіційними даними, 10 тис., хочуть повернути собі втрачену національну ідентичність і

отримати підтримку у відкритті русинських шкіл, сприяння розвитку русинського діалекту та інші переваги, які мають місцеві румуни та угорці.

Отже, серйозні передумови для розвитку глибоких сепаратистських настроїв серед місцевого населення в такому багатонаціональному регіоні, як Закарпаття, відсутні, однак зарубіжні радикальні партії, насамперед угорський «Йоббік», і вітчизняні русинські маргінальні радикали, спонсоровані РФ, здійснюють спроби використати будь-які помилки як місцевої, так і центральної влади для поширення невдоволення статусом Закарпаття та його жителів.

Періодично в місцевих і зарубіжних ЗМІ проголошуються заклики до псевдоавтономії та наголошується на міжетнічних відмінностях жителів Закарпаття та України. Засоби протистояння цим діям і закликам лежать насамперед не в політичній, а в економічній площині. За умов покращення умов життя – будівництва доріг, протипаводкових заходів, сприяння розвитку туристичного та транзитного бізнесу, стабілізації ситуації на Сході України – ці настрої залишаються на рівні маргінальних та позбавлених широкої підтримки місцевого населення (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: <http://zakarpattya.net.ua/News/141042-V-Uzhhorodi-pid-vyhliadom-zarobitchanskoi-orhanizatsii-zareiestruvaly-cherhovyi-kremlivsko-rusynskiyi-proekt-DOKUMENTY-VIDEO>;*
<http://zakarpattya.net.ua/News/141350-Zakhoplennia-vlady-na-Zakarpatti-rosiiskymy-dyversantamy-planuvalosia-na-10-lystopada-2014-roku-VIDEO>;
<http://zak-kor.net/poltika/8196-eks-glava-zakarpattya-gennadiy-moskal-usilenno-gotovitsya-k-vyboram.html>;
<http://karpatnews.in.ua/news/102165-uhorshchyna-pustyt-zakarpattsiv-shche-na-50-kilometriv-vhlyb-krainy.htm#sthash.FA80K4d2.dpuf>;
<http://zakarpattya.net.ua/News/139471-Na-Zakarpatti-menshyny-ne-pidtrymuiut-separatyzm---Al-Dzhazira>;
<http://wz.lviv.ua/news/80772>;
http://society.lb.ua/life/2014/12/09/288637_zakarpatskiy_separatizm.html ;
<http://4vlada.net/vneshnyaya-politika/zakarpatska-avtonom-ya-zberezheniya-kulturi-chi-ugorskii-separatizm>;
<http://z-gazette.com/rusyn-separatyzm>;
<http://chas-z.com.ua/news/16282>).

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Кабінет Міністрів України своїм рішенням 15 квітня схвалив план імплементації актів законодавства ЄС у сфері телекомунікації. Впровадження норм права ЄС покращить конкуренцію на ринку телекомунікаційних послуг, посилить захист прав споживачів, сприятиме

розвитку інформаційного суспільства. Схвалений урядом документ охоплює, зокрема, такі акти права ЄС:

- Директива 2002/19/ЄС від 7 березня 2002 року про доступ та з'єднання електронних комунікаційних мереж та пов'язаного оснащення;
- Директива 2002/20/ЄС 7 березня 2002 року про дозвіл електронних комунікаційних мереж та послуг;
- Директива 2002/21/ЄС 7 березня 2002 року про спільні правові рамки для електронних комунікаційних мереж та послуг;
- Директива 2002/22/ЄС від 7 березня 2002 року про універсальні послуги та права користувачів стосовно електронних комунікаційних мереж і послуг;
- Рішення № 676/2002/ЄС Європейського парламенту та Ради від 7 березня 2002 року про правові рамки для радіоспектральної політики в Європейській спільноті;
- Директива 2002/77/ЄС від 16 вересня 2002 року щодо конкуренції на ринках електронних комунікаційних мереж та послуг.

План імплементації описує актуальний стан справ у перелічених сферах та визначає діяльність міністерств і відомств з розробки нормативних актів для якісної і своєчасної імплементації директив Європейського Союзу. Прийняття цих актів дасть змогу зафіксувати прогрес у виконанні Угоди про асоціацію у відповідній сфері.

Плани імплементації також допоможуть громадянському суспільству та бізнес-колам краще розуміти ситуацію у відповідній сфері й надавати змістовні пропозиції до проектів актів законодавства України, що розроблятимуться на основі планів. Забезпечення участі зацікавлених сторін у нормотворчому процесі є обов'язковою для кожного міністерства. Цей формат сприятиме прозорому та дієвому виконанню Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Урядовий офіс з питань європейської інтеграції координуватиме роботу міністерств щодо виконання схвалених Кабінетом Міністрів України планів імплементації актів законодавства ЄС.

На сьогодні урядом схвалено 119 планів імплементації щодо впровадження в національне законодавство 167 актів права ЄС. Усього в рамках Угоди про асоціацію необхідно імплементувати понад 350 актів, у тому числі близько 180 протягом 2014–2017 рр. (*Кабінет Міністрів України* (http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248094098&cat_id=244276429). – 2015. – 15.04).

* * *

У Вільнюсі (Литовська Республіка) відбулося підписання Угоди про співробітництво між Державною архівною службою України та Службою головного архівіста Литовської Республіки та Угоди про співробітництво між Державною архівною службою України та Національним архівом Латвійської Республіки. Підписання угод спрямовано на посилення євроінтеграційних процесів у гуманітарній сфері в Україні, виконання Україною зобов'язань за Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом – з іншої.

Співробітництво українських архівістів з архівістами Литви та Латвії має багаторічну історію. Перші угоди про співробітництво було укладено практично одразу після здобуття Україною незалежності: у 1991 р. – з Литвою, у 1994 р. – з Латвією. Найбільшої активності воно здобуло у 2000-х роках. Особливо відзначено співробітництво українських і литовських архівістів під час підготовки Міжнародної виставки «Литва в давніх історичних джерелах», відкриття якої відбулося 5 липня 2009 р. в Музеї прикладного мистецтва, філіалі Литовського художнього музею, на якій було представлено оригінали документів з фондів Центрального державного історичного архіву України (м. Київ) та Центрального державного історичного архіву України (м. Львів).

Плідною була співпраця з литовськими архівістами в рамках Міжнародного проекту «Віртуальна реконструкція документальної спадщини і бібліотеки Несвізької ординації Радзивіллів», учасниками якого виступили державні архіви Білорусі, Литви, Польщі, Росії, України.

Після підписання у 2008 р. нової редакції Угоди про співробітництво з Державною архівною службою Латвійської Республіки відбулася активізація співпраці з обох сторін. Українській стороні було передано копії документів Державного історичного архіву Латвії, виявлені у фонді канцелярії шведського ливонського генерал-губернатора за період з 1643 по 1709 р. У свою чергу, українська сторона передала латвійській стороні переліки виявлених у державних архівах України документів про історію латвійського народу, а також соціальних, економічних, культурних зв'язків між Україною та Латвією.

Підписані угоди про співробітництво сприятимуть подальшому поглибленню та активізації взаємовигідного співробітництва українських архівістів з архівістами Литви та Латвії, оскільки містять статті, що розширюють напрями співробітництва між сторонами. Це взаємний обмін між сторонами копіями документів з історичного минулого їхніх держав, що зберігаються в архівосховищах іншої сторони; обмін фахівцями з метою проведення спільних наукових досліджень, обмін досвідом із впровадження новітніх технологій у діяльність державних архівів, реалізація спільних наукових, видавничих та виставкових проектів.

У рамках перебування в Литовській Республіці делегація українських архівістів відвідала Центральний державний, Державний історичний і Особовий архіви Литви, а також ознайомила з роботою Шяуляйського та Каунаського окружних архівів (*Кабінет Міністрів України* (http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248108846&cat_id=244276429). – 2015. – 22.04).

* * *

14–15 квітня 2015 р. у Празі відбувся V щорічний саміт з питань кібербезпеки (**5th Annual Cyber Security Summit**). У заході взяли участь перший заступник голови Держспецзв'язку О. Корнейко та начальник відділу № 7 департаменту спеціальних інформаційно-телекомунікаційних систем Адміністрації Держспецзв'язку В. Матяшенко. Цьогорічний саміт був

поділений на дві тематичні секції: «Фінансові послуги» (Financial Services) та «Промисловий сектор і уряди» (Industrial Sector&Governments).

До роботи саміту було залучено близько 150 фахівців з майже 40 країн світу. З урахуванням покладених на Держспецзв'язку завдань українська делегація взяла участь у роботі секції «Промисловий сектор і уряди».

З метою розширення співробітництва з питань кібербезпеки та кіберзахисту з іноземними державами під час саміту відбулися робочі консультації з експертами Європейського центру боротьби з кіберзлочинністю Європолу (EU Cyber Crime Centre/EC3, Europol), Команди реагування на інциденти комп'ютерної безпеки Словацької Республіки (CSIRT.SK), а також Міністерства внутрішніх справ Республіки Польща (Ministry of Interior of the Republic of Poland) (*Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України*)

(http://www.dssz.gov.ua/dstszi/control/uk/publish/article?art_id=127471&cat_id=119123). – 2015. – 22.04).

* * *

На базі Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи». В очних, онлайн та офлайн заходах узяли участь близько 500 учасників, науковці та практики з Казахстану, Білорусі, Естонії, Латвії та Російської Федерації, представники вітчизняних наукових установ, університетів, академій, інститутів післядипломної педагогічної освіти з усіх регіонів України, педагогічні працівники коледжів, загальноосвітніх навчальних закладів, позашкільних навчальних закладів.

Пленарне засідання Міжнародної науково-практичної конференції включало сім відеодоповідей і 10 текстових доповідей. Робота велася за тематичними напрямками, зокрема «Актуальні питання навчання інформатики та інтеграції ІКТ в умовах реформування освіти в Україні», круглий стіл на тему: «Проектування україномовного освітнього середовища», міжрегіональний семінар «Інноваційні технології розвитку професійної компетентності вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти» тощо (*Запорізька обласна державна адміністрація* (<http://www.zoda.gov.ua/news/26754/zaporizhzhya-stalo-maydanchikom-dlya-obgovorenniya-innovatsiynih-tehnologiy-rozvitku-osviti.html>). – 2015. – 20.04).

* * *

Я. Шпотюк став першим представником ВНЗ, який паралельно навчався в аспірантурі Львівського національного університету ім. І. Франка й Університету Ренн 1 (Франція) та нещодавно отримав дипломи про здобуття вченого звання кандидата фізико-математичних наук ЛНУ ім. І. Франка й доктора філософії Університету Ренн 1.

Молодий учений був учасником дослідного проекту «Розроблення оптичних сенсорів для ранньої діагностики патологій» (Development of optical

sensors for early stage diagnosis of pathologies) у межах програми «Люди» (фонд Марії Кюрі) Сьомої рамкової програми Європейського союзу FP7-PEOPLE-2010-ITN «Скло та керамічні композити для високотехнологічних застосувань» (шифр проекту GlaCERCo).

Результатом безпрецедентного навчання Я. Шпотюка стала дисертація на тему: «Ефекти метастабільності у фізичних властивостях халькогенідних склуватих напівпровідників», яку він підготував під керівництвом декана факультету електроніки, професора І. Половинка, начальника відділу інфрачервоної сенсорики лабораторії скла та кераміки Університету Ренн 1, професора Б. Бароу та доктора К. Бушард-Пледель (лабораторії скла та кераміки Університету Ренн 1).

У жовтні 2014 р. відбувся публічний захист дисертації Я. Шпотюка. Спільна українсько-французька спеціалізована комісія визнала високий кваліфікаційний рівень виконання наукової роботи й ухвалила рішення про присвоєння молодому вченому одразу два звання – кандидата фізико-математичних наук і доктора філософії Університету Ренн 1.

Практика спільної українсько-французької аспірантури та успішного захисту дисертації науковця засвідчує високий ступінь довіри до якості підготовки фахівців у Львівському національному університеті ім. І. Франка *(Наукові досягнення вченого Львівського університету отримали міжнародне визнання / прес-центр ЛНУ ім. Івана Франка // Львівська газета (<http://www.gazeta.lviv.ua/news/2015/04/22/42141>). – 2015. – 22.04).*

* * *

В Ужгороді 21–22 квітня з нагоди 70-річчя УжНУ відбулася II Міжнародна науково-практична конференція «Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці». Захід організувала кафедра обліку й аудиту ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Й. Даньків, завідувач кафедри обліку та аудиту УжНУ, кандидат економічних наук, професор:

«Основною метою конференції є зосередження на дослідженнях проблем обліку, аналізу, контролю, аудиту і звітності в умовах сучасних глобалізаційних процесів у світовій економіці, обмінятися досвідом з науковцями Європи і зокрема України, аби сприяти практичному впровадженню наукових розробок.

У форумі взяли участь вчені навчальних закладів України і зарубіжжя, докторанти, аспіранти, а також фахівці, які займаються проблемами обліку, аналізу, аудиту та звітності. Зокрема, взяла участь М. Прайсер, професор та податковий консультант, партнер PRS Preiber von Rönn Schultz-Abberg з Німеччини; Л. Вацловас Іозо, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту економічного факультету Вільнюського університету; М. Добія, професор кафедри бухгалтерського обліку Краківського економічного університету; С. Коротаєв, професор кафедри бухгалтерського обліку і аналізу галузей Білоруського державного економічного університету; Є. Гвіздова, асистент Вищої школи міжнародного підприємництва у Пряшеві та ін.

Особливий інтерес до участі в конференції заявили представники аудиту, зокрема голова Аудиторської палати України І. Нестеренко, голова Співки аудиторів України Н. Гаєвська, директор Національного центру обліку і аудиту Т. Каменська й чимало інших поважних фахівців.

Під час конференції відбулася презентація результатів виконання фундаментальних наукових досліджень з проблем бухгалтерського й управлінського обліку, економічного аналізу, контролю, аудиту та звітності в умовах їх гармонізації до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, та обмін досвідом, особливо зарубіжним.

Результатом конференції має стати розробка практичних рекомендацій для суб'єктів господарювання, публікація тез доповідей, наукових доповідей у науковому віснику УжНУ, а також вироблення рекомендацій на адресу Верховної Ради України, Кабміну, Міністерства фінансів, Міністерства освіти і науки України та інших урядових відомств та всеукраїнських громадських організацій (*Даньків Й. Науковий економічний форум збере в обласному центрі провідних фахівців з України і зарубіжжя / запитував П. Поліха // Новини Закарпаття (<http://nz.uz.ua/news/naukoviy-ekonomichniy-forum>). – 2015. – 18.04. – № 43–44).*

Діяльність науково-дослідних установ

Національна академія наук України перебрала своїм президентом 96-річного вченого Б. Патона. Вибори відбулися 16 квітня на загальних зборах. Академіки обирали президента шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Б. Патон – учений у галузі зварювальних процесів, металургії й технології металів, доктор технічних наук, перший в історії Герой України. У 1962–1991 рр. був президентом Академії наук УРСР, а з 1991 р. є президентом НАНУ.

Станом на січень 2014 р., загальна кількість працівників НАНУ становила 40 тис. 211 осіб, у тому числі 19 тис. 292 вчені (*Західна інформаційна корпорація (http://zik.com.ua/ua/news/2015/04/18/prezydentom_natsionalnoi_akademii_nauk_ukrainy_pereobraly_borysa_patona_582329). – 2015. – 18.04).*

Аерокосмічна і авіаційна галузі

20 квітня 2015 р. в м. Варшава (Республіка Польща) відбулася зустріч голови Державного космічного агентства України О. Урського з президентом Польського космічного агентства М. Банашкевичем. Під час зустрічі сторони обговорили перспективні напрями розвитку українсько-польської співпраці в космічній сфері, серед яких наукові космічні дослідження, дистанційне зондування Землі тощо. Порядком денний переговорів

також містив питання щодо двостороннього співробітництва в контексті членства Республіки Польща в Європейському космічному агентстві, співпраці в рамках програми Європейського Союзу «Горизонт-2020», створення спільної робочої групи в справах космосу в рамках Міжурядової українсько-польської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва, а також можливостей створення спільних підприємств космічного спрямування.

За результатами переговорів сторони підписали Меморандум про взаєморозуміння між Державним космічним агентством України та Польським космічним агентством у сфері дослідження та використання космічного простору в мирних цілях (*Державне космічне агентство України* (<http://www.nkau.gov.ua/nsau/newsnsau.nsf/HronolU/F388C9624E3EC71AC2257E2E003298E4?OpenDocument&Lang=U>). – 2015. – 21.04).

* * *

16 квітня 2015 р. під головуванням голови Державного космічного агентства України, голови колегії та НТР ДКА України О. Уриського відбулося спільне засідання колегії та президії НТР ДКА України. Під час засідання розглянуто питання щодо стану виконання ескізного проекту безплатформенної інерціальної навігаційної системи БІНС-ПТТХ. Метою проекту є створення приладу з покращеними тактико-технічними характеристиками для систем управління ракет-носіїв космічного призначення.

Члени колегії та президії НТР ДКА України заслухали доповіді заступника начальника НТК-1, головного конструктора напряму КП СПБ «Арсенал» О. Вахлакова та директора з комплексного проектування та бортового програмування НВП «Хартрон-Аркос» В. Воронченка щодо стану виконання ескізного проекту БІНС-ПТТХ загалом і в частині комплексу командних приладів та спецобчислювача.

Голова ДКА України зазначив, що системи управління на базі БІНС є унікальними й Україна одна з чотирьох країн, яка володіє технологією виробництва лазерних гіроскопів.

За результатами засідання прийнято рішення визнати проект перспективним та продовжити роботи з його реалізації (*Державне космічне агентство України* (<http://www.nkau.gov.ua/nsau/newsnsau.nsf/HronolU/1A0592C3292AB4DDC2257E2A00272366?OpenDocument&Lang=U>). – 2015. – 17.04).

* * *

За підсумками VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Авіація і космонавтика», учасниками якої стали понад півсотні представників вишів з різних регіонів України, студенти Дніпропетровщини вибороли 17 почесних дипломів і 19 грамот. Всеукраїнське інтелектуальне зібрання відбувалося 15 квітня на базі Криворізького коледжу Національного авіаційного університету. Захищати свої наукові роботи сюди з'їхалися молоді вчені з Дніпропетровської, Полтавської, Запорізької та Одеської областей.

За підсумками конференції в номінаціях «Авіація» і «Космонавтика» студенти Криворізького коледжу Національного авіаційного університету здобули 13 дипломів і дев'ять почесних грамот, представники Дніпропетровського коледжу ракетно-космічного машинобудування Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара отримали два дипломи та шість грамот, у делегатів Дніпропетровського радіоприладобудівного коледжу – один диплом і чотири грамоти, також ще один диплом має аспірант Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара.

Відзнаки вручали за кращі доповіді. Нагадаємо, свої наукові напрацювання молоді вчені захищали в понад 20 тематичних напрямках, найпопулярнішими з яких цьогооріч стали «Гідроаерогазодинаміка», «Інформаційні технології та математичне моделювання на транспорті» й «Авіоніка».

Крім того, під час практичної частини конференції на стадіоні Криворізького коледжу Національного авіаційного університету відбувся запуск близько 10 кордових моделей літаків, а в приміщенні вишу працювала виставка моделей літальних апаратів, які розробили студенти вишу, та експозиція робіт наукового товариства «КРАУС» (*Дніпропетровська ОДА (<http://www.adm.dp.ua/OBLADM/obl.dp.nsf/document.xsp?id=50976D7416BAC7FDC2257E2A0041E61A>). – 2015. – 17.04*).

Енергоощадні технології

Українці розробили пристрій для контролю за витратою електроенергії будь-якої техніки. І. Пасічник, Н. Мокринський, О. Дятлов та А. Дятлов розробили пристрій, який може фіксувати кількість електроенергії, спожитої будь-якою технікою, яка є в оселі. Встановлена біля електричного лічильника й підключена до мережі Інтернет система Ecois.me проводить енергомоніторинг у квартирі чи будинку. Отримані дані пристрій надсилає на сервери розробників, де вони аналізуються і в реальному часі передаються на смартфон чи комп'ютер. Як результат, Ecois.me може попередити господаря житла про ввімкнене світло або про те, що діти грають у Xbox.

Від більшості подібних пристроїв, яких нині багато в США та Європі, український аналог вирізняється здатністю моніторити абсолютно всю техніку в квартирі чи будинку. За словами співзасновника Ecois.me І. Пасічника, конкуренти можуть визначати лише певну кількість девайсів без імпульсних блоків живлення – телевізор або ж зарядку до телефону вони не фіксують.

За словами розробників, у майбутньому система енергоменеджменту, яка допомагає економити енергію, буде інтегруватися з Інтернетом речей. Це можуть бути розумні розетки чи системи контролю за температурою в приміщенні, які можна буде додатково купити й керувати ними через Ecois.me.

Нині команда виготовляє продукт, який має вийти на Kickstarter. Українську систему енергоменеджменту зможуть замовити на сайті

фінансування творчих проектів жителі будь-якої країни. За словами І. Пасічника, продукт планують виготовити до кінця серпня і вже в кінці осені надсилати його користувачам. Пристрій коштуватиме від 150 дол. До того ж розробники Ecois.me ведуть переговори про співпрацю з постачальниками комунальних послуг у Західній Європі.

У кінці 2013 р. Ecois.me одержав перемогу на хакатоні енергетичних інновацій Tesla Camp. Отримавши 80 тис. євро від німецької компанії Deutsche Telekom, частина команди вже близько дев'яти місяців виготовляє девайс у краківському офісі інвестора.

До того ж нещодавно пристрій українських розробників виграв пітч-сесію Utility Day на найбільшій у світі Міжнародній виставці інформаційних і телекомунікаційних технологій СеВІТ (Ганновер, Німеччина), отримавши приз від найбільшого європейського постачальника комунальних послуг RWE (*Українська енергетика UA-Energy.org (<http://ua-energy.org/post/52096>). – 2015. – 20.04*).

Підготовка науково- і науково-педагогічних кадрів

15–17 квітня в рамках проведення днів науки в Східноєвропейському університеті економіки і менеджменту відбулася Всеукраїнська конференція «Управління економіко-соціальними системами розвитку суспільства в умовах євроінтеграції», яка викликала науковий інтерес у понад 120 учасників. Це – провідні науковці Черкащини, викладачі, аспіранти, студенти СУЕМ, а також представники інших вищих навчальних закладів України, а саме: Національного університету «Острозька академія», Національного університету «Львівська політехніка» та Вінницького національного аграрного університету.

Під час пленарного засідання з доповідями виступили науковці з багаторічним практичним досвідом, професори Б. Дмитрук, І. Задорожний, В. Яценко. Зокрема, йшлося про антикорупційну діяльність як передумову проведення економічних реформ в Україні, проблеми організації та шляхи їх розв'язання в сучасній системі управління. Учасники конференції розглянули широкий спектр питань з управління економіко-соціальними системами розвитку суспільства в умовах інтеграції України до Європейського Союзу, обмінялися досвідом, науковими ідеями та пропозиціями щодо подальших досліджень.

Особливу увагу привернула тема доповіді заступника голови, керівника апарату Черкаської обласної державної адміністрації, кандидата технічних наук В. Ковалю, сааме в тій частині, де йшлося про стратегію розвитку Черкаської області в контексті децентралізації влади в умовах євроінтеграції.

На завершення засідання ректор закладу, за вже усталеною традицією, вручила почесні відзнаки та грошові винагороди обдарованим студентам.

Для підтримки фахівців нової формації, сьогоднішніх студентів, а завтра – менеджерів, економістів та управлінців, яких готують у Східноєвропейському

університеті, президент університету Р. Аблязов у 1999 р. започаткував грошове заохочення обдарованих студентів у вигляді стипендії. Цього разу стипендії фундатора університету отримали М. Кошова, М. Кінішенко, М. Бугайцов.

Черкаське обласне об'єднання організацій роботодавців, головою якого є член опікунської ради СУЕМ Б. Райков, також підтримує й нагороджує стипендіями студентів, які виявили наукові та творчі здібності. Цьогоріч відзначено В. Кириченко та А. Литвиненко.

Переможцями конкурсу на приз льотчика-космонавта О. Леонова, який є членом опікунської ради та давнім другом університету, стали О. Рубель, М. Янчинський, І. Істоміна.

Обговорення наукової проблематики конференції тривало на секційних засіданнях за широким колом напрямів. Студенти та аспіранти охоче взяли участь у роботі секцій, представляючи власне бачення проблем розглянутої тематики. Саме на таких заходах студенти перестають бути студентами і виявляють себе як справжні науковці. Для них участь у конференції є чудовою нагодою реалізувати свій науковий потенціал та заявити про себе як молодого вченого, показавши високий рівень теоретичної підготовки й науково обґрунтувавши свої пропозиції щодо розв'язання обговореної проблеми (*У Східноєвропейському університеті відбулася Всеукраїнська наукова конференція // Прочерк (<http://procherk.info/news/7-cherkassy/32339-u-shidnoevropejskomu-universiteti-vidbulasja-vseukrayinska-naukova-konferentsija>). – 2015. – 19.04*).

* * *

15 квітня на базі Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. К. Д. Ушинського відбулася науково-практична конференція «Україна у Другій світовій війні: міфи і реальність» (до 70-річчя перемоги над нацистською Німеччиною). Свої наукові доробки представили співробітники Українського інституту національної пам'яті, провідні історики та викладачі з Київської, Чернігівської та Черкаської областей.

Під час пленарного засідання проблему державної політики національної пам'яті щодо увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 рр. висвітлив співробітник Українського інституту національної пам'яті С. Бутко. Крім того, він детально проаналізував архівні документи щодо особливостей організації та діяльності партизанського руху на території України.

Доцент кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання ЧОШПО ім. К. Д. Ушинського М. Коропатник проаналізував внутрішні й зовнішні чинники глобальних конфліктів і провів паралель між подіями напередодні світових воєн ХХ ст. з нинішньою ситуацією на Сході України.

Соціально-економічну ситуацію, яка склалася в Україні напередодні Другої світової війни, та радянську тактику «випаленої землі» на українських

землях у 1941 р. проаналізував співробітник Українського інституту національної пам'яті С. Горобець.

Надзвичайно цікавим виявився виступ учителя Лосинівської ЗОШ I–III ступенів Ніжинської районної ради Н. Авраменко, яка розповіла про організацію та забезпечення навчального процесу в школах Лосинівського району в період окупації (1941–1943 рр.). Зокрема, вона на основі архівних документів і свідчень очевидців детально проаналізувала стан успішності та відвідування учнів, матеріальне забезпечення шкіл району, становище учителів під час окупації, а також участь педагогів і вихованців у русі опору.

Загалом тематика виступів науковців охоплювала питання руху опору в Україні, зокрема на Чернігівщині та в інших європейських державах, у період Другої світової війни, роль жінок та місце православної церкви в Радянському Союзі в часи Другої світової війни. Історики-краєзнавці Чернігівщини висвітлили питання проведення військових дій на території Козельця в роки Другої світової війни та запровадження окупаційного режиму на Срібнянщині, розкрили особливості освіти в Чернігові, зокрема навчального процесу в початкових школах, у період нацистської окупації та функціонування медико-санітарної мережі Ніжина й району в умовах німецького «нового порядку».

Не оминули увагою дослідники й розгляд основних аспектів повсякденного життя населення Чернігівщини в умовах нацистської окупації, дослідили зміни історичних поглядів та підходів до оцінки й розуміння Другої світової війни в російських підручниках, а також акцентували увагу на проблемі патріотизму та виховання милосердя на уроках Другої світової війни (*Чернігівська обласна державна адміністрація* (<http://cg.gov.ua/index.php?id=138457&tp=0>). – 2015. – 16.04).

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Кабинет Министров Украины на заседании 15 апреля принял решение о создании Национального агентства по обеспечению качества высшего образования. «Отныне это – постоянно действующий коллегиальный орган, уполномоченный Законом Украины “О высшем образовании” на реализацию государственной политики в сфере обеспечения качества высшего образования», – отметил советник Премьер-министра Украины Д. Лубкивский. По его словам, агентство формирует требования к системе обеспечения качества высшего образования, разрабатывает положения об аккредитации образовательных программ, проводит лицензионную экспертизу, готовит экспертное заключение о возможности выдачи лицензии на осуществление образовательной деятельности в сфере высшего образования, формирует экспертные отраслевые советы, формирует и подает МОН перечень специальностей, по которым осуществляется подготовка соискателей высшего образования, принимает решение об аккредитации или отказе в аккредитации соответствующей образовательной программы.

Кроме того, на своем заседании 15 апреля правительство внесло изменения в положение о Единой государственной электронной базе по вопросам образования. «Бесплатный и свободный доступ к информации, содержащейся в этой Единой базе, осуществляется через официальный веб-сайт Министерства образования и науки Украины», – отметил советник Премьер-министра *(Весь Кіровоград (http://www.kirovograd.net/shortly/2015/4/20/sozdano_nacionalnoe_agentstvo_po_obespecheniyu_kachestva_vysshego_obrazovanija_.htm). – 2015. – 20.04).*

* * *

В рейтинг лучших вузов мира вошли шесть украинских университетов. Согласно списку, опубликованному британской компанией Quacquarelli Symonds, на первом месте в рейтинге находится Массачусетский технологический институт (США). На втором месте – Кембридж, на третьем – Имперский колледж Лондона, на четвертом – Гарвард, на пятом – Оксфорд. Замыкает первую десятку Йельский университет.

В свою очередь, Киевский национальный университет им. Т. Шевченко разделил 421–430 место с другими вузами. При этом ранее этот вуз занимал в рейтинге 441–450 место.

Также в список лучших вузов мира впервые вошел Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина, который сразу занял 481–490 место.

Национальный технический университет «Киевский политехнический институт» отмечен 551–600 местом. При этом в прошлом году он занимал 601–650 место.

Сумской государственной университет тоже впервые попал в рейтинг с результатом 651–700 место. В то же время Донецкий национальный университет и Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» замыкают рейтинг, занимая нераспределенные позиции с 701 по 1000 место *(VV.COM.UA (http://www.vv.com.ua/news/89620). – 2015. – 22.04).*

* * *

Первокурсники, которые поступят в вузы в этом году, уже будут учиться по новым правилам. Им сократят количество предметов и освободят дни для самостоятельного обучения, а также разрешат выбирать предметы не по специальности. Абитуриенты и эксперты считают, что эффективность обучения от этого не снизится, но больше ответственности ляжет на плечи самих студентов. Сейчас студенты изучают по 15 предметов в семестр, но уже для первокурсников этого года их количество сократится до восьми.

В министерстве говорят, что предметы, которые исключат из списка изучаемых на каждой специальности, будут выбирать сами вузы. Кстати, количество часов, которые преподаватель должен начитать в год, тоже уменьшится – с 900 до 600, но на зарплату преподавателей это не повлияет. Также общая нагрузка на студентов (30 часов в неделю) не изменится, просто

теперь больше времени будет отводиться на самостоятельное обучение. То есть студенты будут изучать отдельные темы самостоятельно в библиотеке, и на это им будут выделяться определенные дни.

Когда упор будет делаться на самостоятельное обучение, его эффективность будет зависеть от сознательности студентов. Еще одно новшество от МОН – теперь 25 % предметов (то есть по два каждый семестр) студенты смогут выбирать сами. Это правило работало и раньше, но, во-первых, о нем немногие знали, поэтому не всегда им пользовались, а во-вторых, раньше можно было выбирать предметы только в рамках своей специальности (*Обозревател*ь <http://life.obozrevatel.com/science/05798-halyava-prishla-v-ukrainskih-vuzah-budut-uchitsya-po-sisteme-garri-pottera.htm>). – 2015. – 20.04).

* * *

Другий тур Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт у галузі «Математичні науки» відбувся у Вінницькому державному педагогічному університеті. Сюди завітали талановиті студенти-математики із Запоріжжя, Харкова, Дніпропетровська, Луганська, Дніпродзержинська, Харкова, Сум, Києва, Львова, Дрогобича, Одеси, Миколаєва, Луцька, Ніжина. У конкурсі взяли участь і студенти вінницьких ВНЗ: ВНТУ, ДонНУ і ВДПУ.

Учасники конкурсу захищали свої роботи у двох секціях: математики й прикладної математики. Ті, хто не мав змоги приїхати до Вінниці, зачитали свої доповіді за допомогою Skype. Організатори зазначають, що на конкурс приїхало більше дівчат, ніж хлопців. Представниці прекрасної половини розвіяли міф про те, що математика – суто чоловіча наука.

Переможцями конкурсу стали Н. Дивляш (Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова), К. Швай (Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки), І. Кобзар (Вінницький національний технічний університет) і С. Пащенко (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»).

«Відкриттям конкурсу» назвали С. Пащенко. Розробки талановитого хлопця у сфері прикладної математики використовувалися при створенні й запуску космічного супутника (*Vinnitsia PressPoint* <http://vn.presspoint.in.ua/2015/04/07/35104>). – 2015. – 7.04).

* * *

В Івано-Франківському національному технічному університеті нафти й газу (ІФНТУНГ) відбувся Всеукраїнський конкурс-захист студентських наукових робіт у галузі нафтогазової промисловості. У ньому взяли участь 47 студентів із 13 ВНЗ Полтави, Харкова, Львова, Києва, Сум, Сіверськодонецька, Одеси, Кременчука, Миколаєва, Івано-Франківська. На жаль, у зв'язку з війною на Сході України цього року не було студентів з ВНЗ Донецька.

Для університету нафти й газу такий конкурс є традиційним: відбувається щороку від 2001 р. Цього року захід було поділено на сім тематичних секцій. Щороку наприкінці березня в цьому навчальному закладі відбувається

Всеукраїнський конкурс-захист студентських наукових робіт. Найкращі студенти із Сум, Києва, Одеси та інших міст приїжджають сюди й представляють результати своєї наукової діяльності. Це їхній перший крок у науку. Практика показує, що ті студенти, які активно займаються наукою, мають попит в українських та іноземних нафтогазових компаніях та успішно працевлаштовуються.

Доцент Одеської національної академії харчових технологій Т. Дьяченко вже вдруге бере участь у конкурсі. Вона зізнається, що їй приємно вразили традиції університету нафти й газу, а також сподобався затишний Івано-Франківськ.

З Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» на конкурс завітали не лише українські студенти, а й іноземні, які доповідали на конференції англійською мовою. «На конференцію привозимо наших студентів уже вчетверте, – розповідає доцент кафедри видобування нафти і газу Харківського політехнічного інституту Д. Донський (*Мончук О. Як наука об'єднала студентів з різних куточків України // Галичина (<http://www.galychyna.if.ua/publication/society/jak-nauka-objednala-studentiv-z-riznikh-kutochkiv-ukraji>). – 2015. – 4.04*).

* * *

Уже сьомий рік поспіль на базі Вінницького національного технічного університету відбувається Всеукраїнська студентська олімпіада з радіотехніки (ВСОРТ). Цього року за звання найкращого радіотехніка змагалось 50 учасників із 15 ВНЗ України. Олімпіада відбувалася у формі індивідуального змагання. Зокрема, учасникам потрібно було вирішити теоретичні завдання з п'яти фундаментальних дисциплін, які включені в курс підготовки фахівців-радіотехніків.

У рамках олімпіади цього року вперше було проведено дистанційну дослідницьку олімпіаду для учнів Вінниччини за радіотехнічним напрямом. Також вперше в рамках ВСОРТ відбувся практичний тур змагань серед учасників для визначення кращих практиків серед радіотехнічної молоді. Командну першість ВСОРТ-2015 отримали студенти Вінницького національного технічного університету. Перемогу в «Особистій першості» здобули:

– I місце – Д. Полуденко (Вінницький національний технічний університет);

– II місце – Р. Меметшаєв (Національний університет «Львівська політехніка»), С. Бекболат (Житомирський військовий інститут ім. С. П. Корольова Державного університету телекомунікацій);

– III місце – Р. Дубровка (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»), Ю. Демчина (Національний університет «Львівська політехніка»), В. Залюбівський (Вінницький національний технічний університет) (*iVin (<http://i-vin.info/news/krashchymy-studentamy-radiotekhnikamy-ukrayiny-staly-vinnychany-10719>). – 2015. – 13.04*).

* * *

Авторську лекцію за власною книгою «Як підняти українську економіку» у вінницьких вишах прочитав відомий економіст і політолог А. Новак. Лідер Комітету економістів України розробив свою стратегію розвитку держави, яку назвав «Трифункціональна економічна модель України». Власне, її він і пропагує в рамках свого туру регіонами.

Суть ідеї в тому, що Україна почне розвиватися лише тоді, коли розпочне втілювати хоча б якусь економічну стратегію або модель. Для того щоб реалізувати трифункціональну економічну модель, яку автор пропонує, потрібно від півтора до трьох років, залежно від політичного сприяння.

Модель, яку пропонує А. Новак, полягає в тому, що зосередити зусилля слід на трьох напрямках: виробництво, продаж вітчизняної продукції й розподіл прибутків. До того ж він переконаний у тому, що в Конституції слід закріпити ряд фінансових показників. Наприклад, передбачити, що половина податків має залишатися на місцях, а курс валют не може коливатися більше ніж на 2–3 % (*ВінницяОК (<http://vinnitsaok.com.ua/2015/04/17/198824>). – 2015. – 17.04*).

Наука і влада

Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” (щодо збереження науково-педагогічного кадрового потенціалу країни)». Закон підготовлений з метою збереження за науковцями під час роботи на наукових (науково-педагогічних) посадах права на отримання/призначення пенсії/щомісячного довічного грошового утримання в порядку та на умовах, передбачених Законом України «Про наукову та науково-технічну діяльність».

Зазначені зміни дадуть змогу зберегти науково-педагогічний потенціал країни та надати можливість надалі визначати високий ступінь престижності наукової праці, стимулювати молодих учених до розвитку та руху вперед в ієрархії наукових досягнень і звань. Закон ухвалено з урахуванням поправки. Відповідний законопроект зареєстровано за № 2528 (*Офіційний веб-портал Верховної Ради України (<http://rada.gov.ua/news/Novyny/107691.html>). – 2015. – 21.04*).

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції
«Бібліотека. Наука. Комунікація» (м. Київ, НБУВ, 6–8 жовтня 2015 р.)

О. Саморукова, мол. наук. співроб. відділу оперативної інформації СІАЗ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Проекти з аналізу відображення процесів демократизації в Україні в зарубіжних ЗМІ

Стаття присвячена дослідженню особливостей висвітлення української проблематики в іноземних ЗМІ, формування баз даних зарубіжних публікацій з української тематики, аналітичного опрацювання зібраних матеріалів для ухвалення оптимальних управлінських рішень і для джерельної бази наукових досліджень. Розкрито роль бібліотечних інформаційно-аналітичних центрів у проведенні відповідних досліджень.

Ключові слова: зарубіжні засоби масової інформації, моніторинг, аналіз, громадська думка, імідж держави, бібліотека.

В умовах інформаційного суспільства та глобалізації ЗМІ є не просто суб'єктами донесення до масової свідомості певної інформації, а й інструментом, за допомогою якого здійснюється безпосереднє формування самої свідомості. Їхня роль у сучасному політичному житті держави і формуванні громадської думки, ефективність та розповсюдженість як каналу поширення інформації в сучасному світі актуалізують і питання практичної діяльності з аналізу публікацій у площині політологічних, соціокультурних медіа-досліджень, і здійснюють стимулювання теоретичного осмислення напрямів, методів, ефективності відповідних проектів. Для вітчизняних аналітичних досліджень особливий інтерес являє аналіз висвітлення української проблематики в іноземних ЗМІ, можливості моніторингу, відбору, акумуляції та зберігання яких істотно розширилися в контексті сучасного стану інформаційних технологій, відтак зросла кількість відповідних досліджень.

Позитивне сприйняття держави у світі є важливою передумовою успіху політичних, соціальних та економічних реформ, оптимізації структури влади й управління. При цьому зарубіжні публікації впливають не лише на формування іміджу країни у світі, а й на громадську думку всередині країни, оскільки довіра до іноземних ЗМІ, принаймні в Україні, може бути вищою, ніж до вітчизняних, як до джерела незаангажованої інформації, менш політизованого та більш незалежного порівняно з вітчизняними.

Проблематика медіа-досліджень, зокрема виявлення специфіки формування громадської думки за межами країни, знайшла своє відображення в історіографії. Вітчизняні дослідники М. Дзюба, А. Костирев, Т. Приступенко, І. Прилуцький працювали над осмисленням ролі ЗМІ в житті суспільства та особливостей їхнього впливу на громадську думку [6, 7, 8, 9]. Такі автори, як О. Зубик, Т. Нагорняк, Н. Попович розглядають актуальність створення та проблеми формування бренду «Україна» [1, 2, 3]. Є. Дзюба, О. Бойко

досліджували імідж країни в контексті української проблематики в іноземних ЗМІ [4, 11]. О. Дацюк досліджував роль російських ЗМІ в конструюванні іміджу України [10]. У практичній площині дослідженням міжнародного іміджу України займалися різні інформаційно-аналітичні центри [5].

У сучасному світі інформаційних технологій важливим є моніторинг й аналіз зарубіжних публікацій для інформаційного супроводу процесів демократизації. Дослідження змісту окремих повідомлень, блогів на платформах ЗМІ, редакційних статей, авторських публікацій; рівня представлення точок зору вітчизняних політиків і високопосадовців, стилістики та оціночного наповнення аналізованих матеріалів дає можливість виявити й проаналізувати сприйняття країни у світі, непрямой підтримки тих чи інших політичних сил, що є важливою передумовою для ухвалення оптимальних управлінських рішень, корекції іміджевої політики тощо.

Від сприйняття України у світі, що формується, зокрема, і зарубіжними публікаціями, значним чином залежать інвестиції, політичні зв'язки, культурні проекти. Чим краще Україна представлена в міжнародному інформаційному полі, у тому числі і в ЗМІ, тим вищими можуть бути економічні, політичні, культурні дивіденди, тому так важливо створювати імідж своєї країни та популяризувати його. Це завдання потребує постійного моніторингу висвітлення української тематики в зарубіжних медіа з метою виявлення сильних і слабких сторін та корекції як інформаційної політики, так й управлінських рішень, що зустрічають критику чи підтримку зарубіжних оглядачів та експертів.

Тож на основі публікацій іноземних ЗМІ формуються бази даних й архіви для наукових досліджень, які є відображенням процесів демократизації в Україні та особливостей створення бренду Української держави.

Сучасна ситуація щодо дослідження іноземних публікацій засвідчує різке зростання кількості статей в іноземній пресі, що цілком зрозуміло завдяки тому, що Україна опинилася в центрі не лише регіональних процесів, а й світових геополітичних подій. Так, наприклад, судячи з емпіричних матеріалів, нагромаджених у контексті реалізації проектів з моніторингу україніки в зарубіжних ЗМІ, над яким працюють аналітичні підрозділи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – НБУВ), у 2012 р. приблизна кількість оригінальних (неповторюваних) публікацій іноземних ЗМІ становила близько 200 у місяць; у 2013 р. – 250; 2014 р. – у середньому 400–500 публікацій.

Як наслідок, управлінцям, журналістам, експертам, науковцям доводиться працювати з великою кількістю матеріалів, що потребує постійного відстеження і відбору з подальшим аналітичним опрацюванням: підготовка оглядів, реферування, контент-аналіз тощо. Отже, залежно від кількості та інтенсивності інформаційних потоків існує необхідність не лише збирати, фіксувати, а й опрацьовувати зібрані матеріали. Важливою тенденцією сучасних комунікаційних процесів є широке застосування інформаційних технологій, що значно полегшує цю роботу: доступ до електронних версій зарубіжних ЗМІ, автоматизація пошуку й перекладу. Відтак проекти,

спрямовані на виявлення й дослідження публікацій з української тематики в зарубіжних ЗМІ, реалізують різні інформаційні центри – від інформгентств, що, переважно, пропонують відбір, переклад, реферування публікацій, створюючи відповідні рубрики на власних сайтах і публікуючи вибрані статті або огляди, до політологічних дослідних центрів, що спорадично або постійно моніторять глобальний інформаційний простір на предмет виявлення тенденцій висвітлення української тематики загалом або щодо конкретних напрямів. Так, наприклад, в Україні такі сайти, як «Укрінформ», ВВС, радіо «Свобода», УНІАН, ЛІГА.net і ряд інших, публікують як передрук окремих матеріалів (переклад статті з гіперпосиланням на видання), так і короткий реферативний огляд публікацій іноземних ЗМІ. Проект «Світ про Україну та #Євромайдан» за 2014 р. цікавий тим, що є громадським. На сайті «Світова преса про Україну та #Євромайдан» волонтери перекладають аналітичні публікації закордонних видань про відносини ЄС – Україна – Росія та події навколо Євромайдану (електронна версія за посиланням: <http://euromaidan.charter4.org>).

Проект «Іноземні ЗМІ про екстремізм в Україні – січень 2015 року. Експертна оцінка. Дайджест», підготовлений Українським інститутом дослідження екстремізму – неурядовою громадською організацією, що досліджує, аналізує висвітлення проблем екстремізму в Україні в зарубіжних ЗМІ та дає експертну оцінку (електронна версія за посиланням: <http://uire.org.ua/novyni/inozemni-zmi-pro-ekstremizm-v-ukrayini-sichen-2015-roku-ekspertna-otsinka>), може бути прикладом досліджень, що здійснюються дослідними центрами. Інститути, науково-дослідні центри, громадські організації, бібліотеки не тільки вивчають українську проблематику в іноземній пресі, а й надають пропозиції щодо мінімізації негативних чинників.

Очевидно, що іміджеві дослідження більшої чи меншої складності проводять і провідні вітчизняні політики, партії, бізнес-корпорації.

Істотною є також роль бібліотечних інформаційно-аналітичних центрів, що мають для реалізації відповідних проектів необхідні передумови. Це, по-перше, доступ до видань (як друкованих, що надходять у бібліотеки за передплатою, так і електронних). Поширення інформаційних технологій приводить до формування в бібліотеках інформаційних центрів, що професійно здійснюють відбір матеріалів в інтернет-просторі. По-друге, бібліотеки мають кадрові можливості, оскільки йдеться про кваліфікованих співробітників, які вміють працювати із значними потоками інформації: відбирати, систематизувати, здійснювати аналітичну обробку різного рівня складності – від реферування до контент-аналізу, зберігати та надавати доступ до акумульованих матеріалів. Нарешті, традиційно бібліотеки розглядаються як авторитетні установи з організації інформаційної роботи, до них, відповідно, звертаються із замовленнями урядові установи, громадські організації, інші зацікавлені користувачі. Так, Національною бібліотекою України ім. В.І. Вернадського реалізується декілька проектів, орієнтованих на актуальні дослідження

зарубіжної пресової україніки. Проект «Україна у висвітленні іноземних ЗМІ»¹, що реалізується з 2012 р., досліджує висвітлення українських реалій в іноземних ЗМІ та надає аналітичний опис результатів. Це дає змогу зробити кількісно-змістовний аналіз електронних матеріалів найбільш рейтингових іноземних ЗМІ. Проект виходить раз на місяць, що в результаті узагальнюється в річний випуск, присвячений завданню прослідкувати динаміку та основні тенденції за описаними вище маркерами.

Проект передбачає відбір та аналіз публікацій за рядом показників. Акумуляовані щомісячно матеріали систематизуються за країною походження і власне виданням (рис. 1), що дає можливість визначити, які країни і в який період проявляють інтерес до української тематики, яка динаміка цього інтересу, з якими подіями пов'язані сплески активності у висвітленні.

Співвідношення кількості публікацій по світу

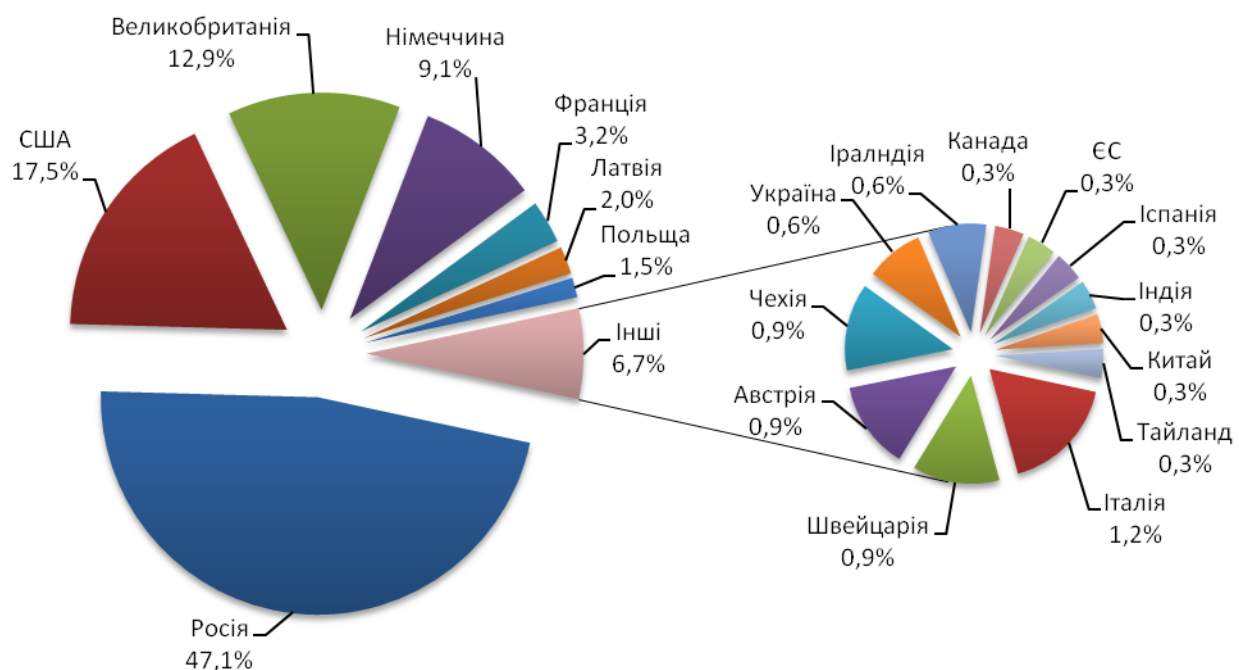

Рис. 1. Систематизація матеріалів за країною походження (щомісячний проект «Україна у висвітленні іноземних ЗМІ»).

Джерело: Громадська думка про правотворення. – 2015. – № 4 (86). – С. 11.

Паралельно здійснюється реферування публікацій: дається короткий виклад змісту з посиланням на повний текст статті (її перекладу). Додатково виявляються ключові слова для кожного матеріалу. Проблемою тут є оптимальне визначення тегів, оскільки необхідне досягнення балансу між точністю описових виразів, що повинні максимально розкрити зміст матеріалу, та уніфікацією ключових слів, без чого їх систематизація за результатом аналізу 300–400 матеріалів просто неможлива. Ключові слова дають змогу

¹ Проект «Україна у фокусі іноземних ЗМІ» доступний за посиланням:

http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=76&Itemid=387.

продемонструвати в графічному ключі те, як висвітлювалися українські реалії і, відповідно, якою є інформаційна картина в зарубіжній громадськості щодо українського питання. Поряд із загальною картиною за необхідності можна виділити як окремі теми, так і специфіку висвітлення окремих країн (рис. 2).

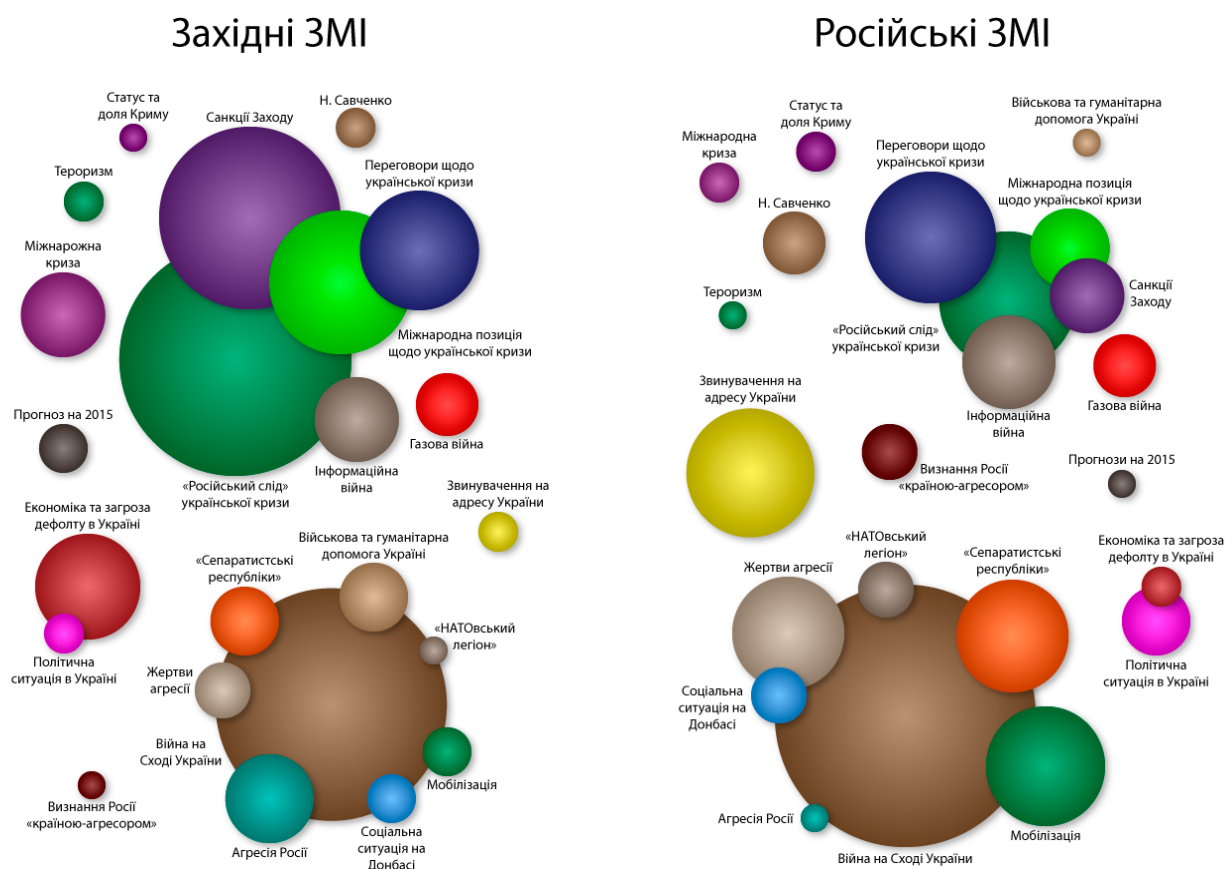

Рис. 2. Ключові теми зарубіжних публікацій у лютому 2015 р. (щомісячний проект «Україна у висвітленні іноземних ЗМІ»).

Джерело: Громадська думка про правотворення. – 2015. – № 4 (86). – С. 15.

Так, в умовах «гібридної війни» проти України, що ведеться російською державною інформаційною машиною, доцільним видається порівняння за основними тегами ключових тем російських і західних публікацій. Це дає змогу виявити ті «інформаційні точки», де західні ЗМІ виявляються суголосними з російською пропагандою, і рекомендувати зосередити на цих напрямках зусилля з корекції українського іміджу як у країні, так і світі.

За умови згадки публікацій українських політиків, громадських діячів чи інших публічних осіб така згадка фіксується, що дає за результатами місяця можливість виявити більш чи менш присутніх у зарубіжному медіа-просторі політиків (рис. 3). Такий аналіз проводиться поряд з виявленням «прямої мови» – інтерв'ю, коментарів, авторських статей вітчизняних персоналій, що отримували інформаційні майданчики на сторінках зарубіжних видань.

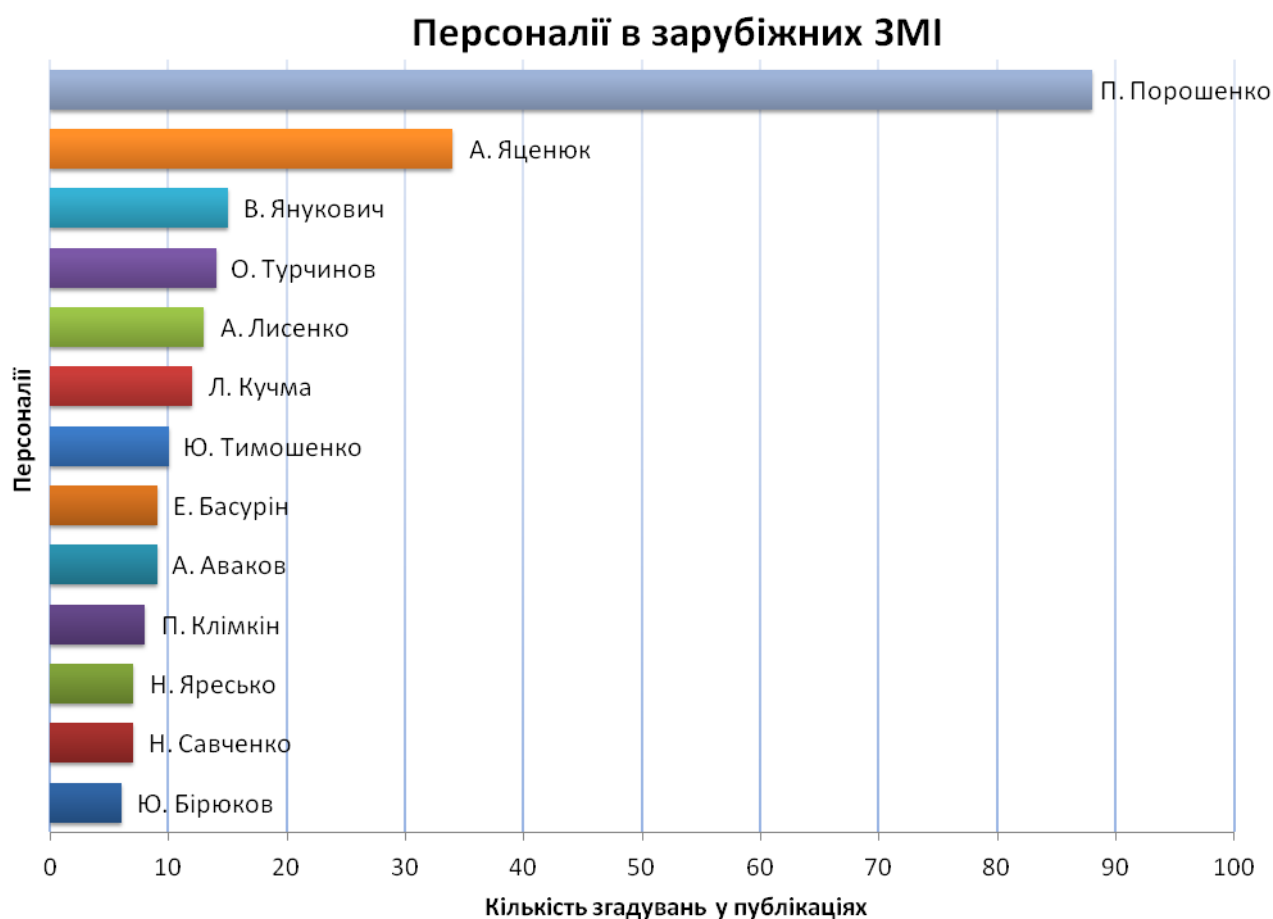

Рис. 3. Присутність у зарубіжному медіа-просторі українських політиків у лютому 2015 р. (щомісячний проект «Україна у висвітленні іноземних ЗМІ»).
Джерело: Громадська думка про правотворення. – 2015. – № 4 (86). – С. 11.

Аналогічно можна проаналізувати присутність у медіа-просторі політичних інститутів України.

Поряд з цим для кожної статті визначається контекст: позитив, негатив, нейтральне повідомлення, а в умовах українсько-російського протистояння було запроваджено маркер «матеріал містить ознаки інформаційної війни». Це дає можливість як визначити загальну тональність висвітлення українських подій, так і прослідкувати її за тематикою: політика, економіка, культура, окремі персоналії чи інститути. Описані маркери дають змогу також прослідкувати, у ЗМІ яких країн Україна набуває більш/менш позитивного іміджу, відтак коригувати відповідну інформаційну політику (рис. 4, 5).

Оціночний розподіл за сферами діяльності (західні ЗМІ)

Оціночний розподіл за сферами діяльності (російські ЗМІ)

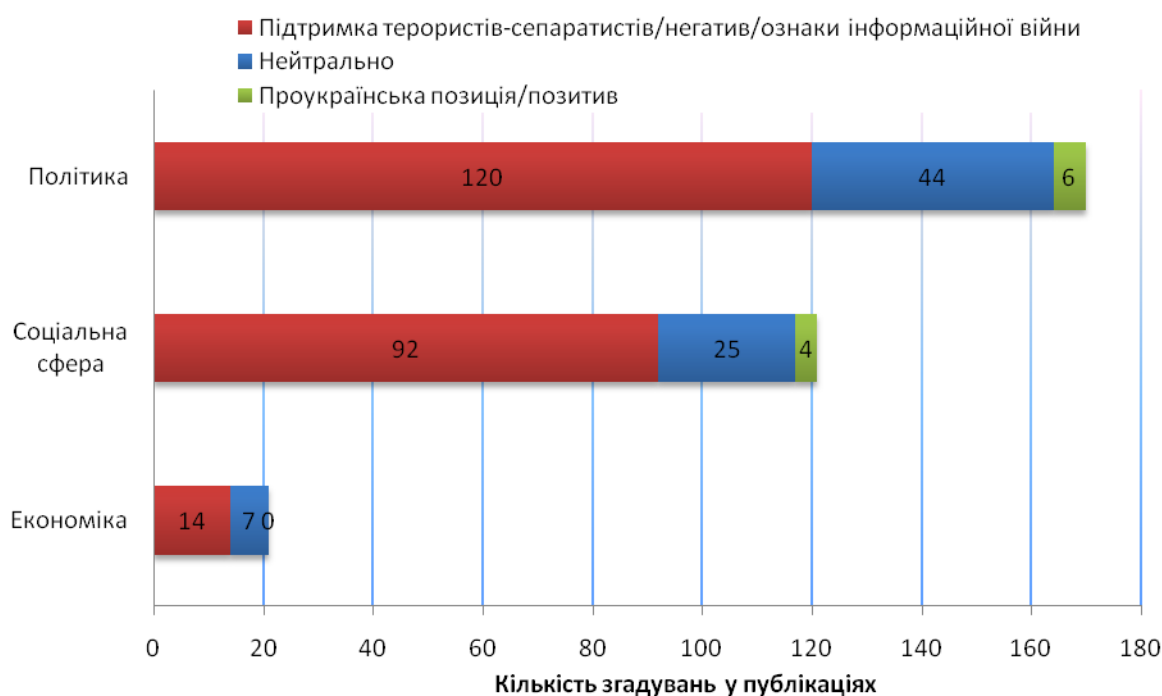

Рис. 4–5. Тональність висвітлення українських подій у лютому 2015 р. (щомісячний проект «Україна у висвітленні іноземних ЗМІ»).

Джерело: *Громадська думка про правотворення*. – 2015. – № 4 (86). – С. 12.

Також Фондом Президентів України НБУВ видається проект «Україна у

відгуках зарубіжної преси» (з 2011 р.)². Це – аналітичний огляд преси та реферовані матеріали, згруповані за тематикою, що передбачає як постійні рубрики (висвітлення діяльності державних інститутів, політичні, економічні процеси, культурні та релігійні, національну політику, проблеми національної безпеки, інформаційної війни, місце України в геополітичних процесах), так і рубрики, що відображають актуальні в конкретний проміжок часу події.

Таким чином, описані проекти узагальнюють дані про формування зовнішнього образу країни на сторінках світової преси, що, у свою чергу, є важливою передумовою успіху політичних, соціальних та економічних реформ, оптимізації структури влади й управління. Аналіз зарубіжних публікацій говорить про рівень процесів демократизації в країні та дає можливість коригувати відповідну інформаційну політику.

Література

1. *Нагорняк Т.* Країна як бренд. Національний бренд «Україна» / Т. Нагорняк // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 4 (9). – С. 220–228.
2. *Зубик О.* Імідж України: погляд з-за меж [Електронний ресурс]. – Режим доступу: experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11063. – Назва з екрана.
3. *Попович Н.* ЄВРО-2012. Курс на брендинг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uapr.com.ua/ru/vestnikpublications/38>. – Назва з екрана.
4. *Дзюба Є.* Медіа-імідж країни: українська проблематика в іноземних ЗМІ [Електронний ресурс] / Є. Дзюба // Режим доступу: <http://dialogs.org.ua/ru/cross/page1819.html>. – Назва з екрана.
5. Міжнародний імідж України: міфи й реалії [Електронний ресурс] // Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/additional/analytical_report_NSD3_ukr.pdf. – Назва з екрана.
6. *Дзюба М. Т.* Роль засобів масової інформації в формуванні громадської думки / М. Т. Дзюба // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – Київ, 2008. – С. 77–81.
7. *Костирев А. Г.* Роль засобів масової інформації в процесі демократичного розвитку суспільства : автореф. дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.02 / А. Г. Костирев ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2003. – 17 с.
8. *Прилуцький І. О.* Свобода ЗМІ як основа громадянського суспільства і правової держави / І. О. Прилуцький // Держава і право : зб. наук. пр. – 2011. – № 1 (51). – С. 120–125.

---

² Електронна версія за посиланням: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=114&Itemid=452.

9. Приступенко Т. О. Теорія журналістики. Етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації : навч. посіб. / Т. О. Приступенко. – Київ : Знання, 2011. – 351 с. – Бібліогр.: 68 назв. – укр.

10. Дацюк О. М. Роль російських ЗМІ у конструюванні іміджу України [Електронний ресурс] / О. М. Дацюк. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/33_NIEK_2008/Politologia/37180.doc.htm. – Назва з екрана.

11. Бойко О. В. Зовнішній імідж України в світлі англомовної преси / О. В. Бойко // Наук. записки / Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. – Київ, 2001. – Вип. 16. – С. 291–307.

References

1. Nahorniak, T. (2008). Kraina iak brend. Natsional'nyj brend «Ukraina» [The country as a brand. National brand «Ukraine»]. *Stratehichni priorytety [Strategic priorities]*, 4 (9). (pp. 220–228) [in Ukrainian].

2. Zubyk, O. *Imidzh Ukrainy: pohliad z-za mezh [The image of Ukraine: a view from outside]*. Retrieved from experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11063 [in Ukrainian].

3. Popovych, N. *YeVRO-2012. Kurs na brendynh Ukrainy [Euro 2012. Course on branding Ukraine]*. Retrieved from <http://www.uapr.com.ua/ru/vestnikpublications/38> [in Ukrainian].

4. Dziuba, Ie. (2004). *Media-imidzh krainy: ukrainska problematyka v inozemnykh ZMI [Media image of the country, Ukrainian issues in foreign media]*. Retrieved from <http://dialogs.org.ua/ru/cross/page1819.html> [in Ukrainian].

5. Mizhnarodnyj imidzh Ukrainy: mify j realii [International Image of Ukraine: Myths and Realities]. *Ukrainskyi tsentr ekonomichnykh i politychnykh doslidzhen imeni Oleksandra Razumkova [Ukrainian Centre for Economic and Political Studies Razumkov]*. Retrieved from http://www.razumkov.org.ua/additional/analytical_report_NSD3_ukr.pdf [in Ukrainian].

6. Dziuba, M. T. (2008). Rol zasobiv masovoi informatsii v formuvanni hromadskoi dumky [The role of the media in shaping public opinion]. *Suchasni informatsiini tekhnologii u sferi bezpeky ta oborony [A role of mass medias is in forming of public opinion]*. (pp.77–81). Kyiv [in Ukrainian].

7. Kostyriev, A. H. (2003). *Rol zasobiv masovoi informatsii v protsesi demokratychnoho rozvytku suspilstva [The role of the media in the democratic development of society]*. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: National University of Taras Shevchenko [in Ukrainian].

8. Prylutskyi, I. O. (2011). Svoboda ZMI yak osnova hromadianskoho suspilstva i pravovoi derzhavy [Freedom of the media as a basis for civil society and rule of law]. *Derzhava i pravo: zb. naukov. prats [State and Law: Collected Works]*, 1 (51). (pp. 120–125) [in Ukrainian].

9. Prystupenko, T. O. (2011). *Teoriia zhurnalistyky. Etychni ta pravovi zasady diialnosti zasobiv masovoi informatsii [The theory of journalism. Ethical and legal principles of media]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

10. Datsiuk, O. M. *Rol rosiiskykh ZMI u konstruiuvanni imidzhu Ukrainy* [The role of Russian media in constructing the image of Ukraine]. Retrieved from http://www.rusnauka.com/33_NIEK_2008/Politologia/37180.doc.htm [in Ukrainian].

11. Boiko, O. V. (2001). Zovnishnij imidzh Ukrainy v svitli anhlovnoi presy [The external image of Ukraine in the light of the English press]. *Nauk. zapysky [Proceedings]*, issue 16. (pp. 291–307). Kyiv: In-t politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' NAN Ukrainy [in Ukrainian].

Olga Samorukova

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Projects of Analysis the Processes, that Reflect the Democratization in Ukraine in Foreign Media

The article is devoted to research the illumination of features of the Ukrainian range of problems in foreign media, forming of bases of foreign publications dedicated to Ukrainian theme, analytical working of the collected materials for the acceptance of optimal administrative decisions and as a source base of scientific researches.

Outlined different levels of analytical understanding projects of research of reflection of processes of democratization in Ukraine in foreign media. The role of library research and information centers, public organizations, institutes and realization of relevant researches were reveal. The value of the described informative works were proved in illumination and research of foreign public opinion about Ukraine, both for state structures and for other interested users, it is marked a necessity to correct illumination and motion of democratic reforms in Ukraine, following, in particular, and by the reaction of foreign audience.

Keywords: foreign media, monitoring, analysis, public opinion, reputation of the State, library.

Ольга Саморукова

Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского

Проекты по анализу отражения процессов демократизации в Украине в зарубежных СМИ

Статья посвящена исследованию особенностей освещения украинской проблематики в иностранных СМИ, формирования баз данных зарубежных публикаций по украинской тематике, аналитической обработки собранных материалов для принятия оптимальных управленческих решений и как источниковой базы научных исследований.

Определены различные по уровню аналитического осмысления проекты по исследованию отображения процессов демократизации в Украине в зарубежных СМИ. Раскрыта роль библиотечных информационно-аналитических центров, общественных организаций, институтов в проведении соответствующих исследований. Обосновано значение описанных информационных продуктов в освещении и исследовании зарубежной общественной мысли об Украине – как для властных структур, так и для других заинтересованных пользователей, отмечена необходимость корректировать освещение и ход демократических реформ в Украине, руководствуясь, в частности, и реакцией зарубежной аудитории.

Ключевые слова: зарубежные средства массовой информации, мониторинг, анализ, общественное мнение, имидж государства, библиотека.

До уваги держслужбовця

С. Горбань, завсектору НБУВ

Соціальний захист населення в контексті надання соціальних допомог

Бібліографія (2014–2015 рр.)

(Початок. Закінчення в наступному випуску)

Законодавчі матеріали

1. Деякі питання виплати у 2015 році разової грошової допомоги, передбаченої Законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і «Про жертви нацистських переслідувань» [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 берез. 2015 р., № 147. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/147-2015-%D0%BF>. – Назва з екрана.

2. Про державну допомогу сім'ям з дітьми. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : закони України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 10 січ. 2014 р. : офіц. текст. – Київ : Паливода А. В. [вид.], 2014. – 28 с. – (Закони України).

P126134

3. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам. Про пенсії за особливі заслуги перед Україною : закони України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 9 січ. 2014 р. : офіц. текст. – Київ : Паливода А. В. [вид.], 2014. – 19 с. – (Закони України).

P126149

4. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 січ. 2014 р. : офіц. текст. – Київ : Паливода А. В. [вид.], 2014. – 27, [1] с. – (Закони України).

P126127

5. Про затвердження Порядку надання пільг окремим категоріям громадян з урахуванням середньомісячного сукупного доходу сім'ї [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 черв. 2015 р., № 389. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389-2015-%D0%BF>. – Назва з екрана.

6. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам : закони України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 січ. 2014 р. : офіц. текст. – Київ : Паливода А. В. [вид.], 2014. – 35, [1] с. – (Закони України).

P126153

7. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 січ. 2014 р. : офіц. текст. – Київ : Паливода А. В. [вид.], 2014. – 18, [2] с. – (Закони України).

P126146

8. Про посилення соціального захисту населення в умовах підвищення цін і тарифів на комунальні послуги [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квіт. 2014 р., № 83. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/83-2014-%D0%BF>. – Назва з екрана.

9. Про соціальний захист осіб, які отримали тяжкі тілесні ушкодження під час участі у масових акціях громадського протесту, що відбулися у період з 21 листопада 2013 р. по 21 лютого 2014 року [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2014 р., № 324. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324-2014-%D0%BF>. – Назва з екрана.

10. Про соціальний захист членів сімей осіб, смерть яких пов'язана з участю в масових акціях громадського протесту, що відбулися у період з 21 листопада 2013 р. по 21 лютого 2014 року [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 берез. 2014 р., № 76. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/76-2014-%D0%BF>. – Назва з екрана.

11. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 3 квіт. 2014 р. : офіц. текст. – Київ : Паливода А. В. [вид.], 2014. – 35, [1] с. – (Закони України).

P126155

12. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 січ. 2014 р. : офіц. текст. – Київ : Паливода А. В. [вид.], 2014. – 35, [1] с. – (Закони України).

P126147

13. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 січ. 2014 р. : офіц. текст. – Київ : Паливода А. В. [вид.], 2014. – 14, [2] с. – (Закони України).

P126226

14. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 січ. 2014 р. : офіц. текст. – Київ : Паливода А. В. [вид.], 2014. – 58 с. – (Закони України).

* * *

15. Кучерява О. Без перешкод для отримання соціальної допомоги: вечірнє засідання [Верховної Ради] 19 трав. [2015 р.] / Олександра Кучерява // Голос України. – 2015. – 21 трав. – С. 2.

Ухвалення Закону «Про внесення змін до статті 7 Закону України “Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім’ям” щодо соціального захисту сімей, члени яких мають у власності чи володінні земельні ділянки» (№ 1350).

16. Підписано закон щодо соціального захисту сімей загиблих учасників АТО // Народна армія. – 2014. – 10 лип. – С. 2.

Підписання Президентом України П. Порошенком Закону № 1538-VII «Про внесення змін до статті 10 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”».

17. Про окремі питання мобілізації та соціального захисту демобілізованих // Народна армія. – 2015. – 19 берез. – С. 3.

Ухвалення Верховною Радою Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення окремих питань мобілізації та соціального захисту громадян, які підлягають звільненню з військової служби під час особливого періоду або у зв’язку з оголошенням демобілізації».

18. Соціальний захист учасників АТО посилюється // Народна армія. – 2015. – 21 берез. – С. 1.

Затвердження Президентом України П. Порошенком додаткових заходів щодо забезпечення вирішення нагальних питань соціального захисту і реабілітації учасників антитерористичної операції, у тому числі розробка урядом та подання на розгляд Верховної Ради відповідних законопроектів: огляд основних положень документа.

Книги, автореферати дисертацій, збірники, матеріали конференцій

19. Баранник Л. Б. Фінансове забезпечення системи соціального захисту населення в умовах економічних перетворень : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.08 / Баранник Лілія Борисівна ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ, 2014. – 35 с. : табл.

РА405110

20. Бартків О. С. Основи соціально-правового захисту особистості : навч.-метод. посіб. / О. С. Бартків, Є. А. Дурманенко ; Східноукр. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – 450 с. : табл.

ВА787368

21. Бориченко К. В. Соціальний захист сімей з дітьми за законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / К. В. Бориченко ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса, 2015. – 20 с.

Проаналізовано окремі види соціального захисту сімей з дітьми. Надано пропозиції щодо удосконалення чинного соціально-забезпечувального законодавства у сфері соціального захисту сімей з дітьми з урахуванням міжнародних стандартів і позитивного законодавчого досвіду зарубіжних країн.

РА412782

22. Борщевська Г. Е. Захист соціальних прав та інтересів працівників-мігрантів у міжнародному приватному праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Борщевська Ганна Едуардівна ; М-во внутр. справ України, Нац. акад. внутр. справ. – Київ, 2014. – 20 с.

РА408719

23. Вольф О. О. Структури громадянського суспільства та їх роль у гуманізації соціальної політики держави : автореф. дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.02 / О. О. Вольф ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Київ, 2014. – 19 с.

Досліджено роль структур громадянського суспільства в процесі формування гуманістичних підходів у соціальній політиці щодо невиліковних хворих. Розглянуто політико-правові та організаційно-управлінські аспекти надання їм допомоги.

РА410099

24. Дубич К. В. Вступ до соціальної допомоги : навч. посіб. для студентів ВНЗ / К. В. Дубич ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Слово, 2015. – 216, [1] с.

ВА791351

25. Кузьменко С. Г. Механізми державного регулювання системи соціального захисту населення : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 / С. Г. Кузьменко ; Донец. держ. ун-т упр. – Донецьк, 2014. – 36 с.

Розроблено концепцію державного регулювання соціального захисту населення в сучасному українському суспільстві, яка розглядається з позиції системного підходу й передбачає комплексний соціальний захист усіх категорій громадян, застосування адресності соціального захисту.

РА406219

26. Пилипенко П. Д. Право соціального забезпечення України : підручник / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, С. М. Синчук [та ін.] ; ред.: П. Д. Пилипенко ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – 4-те вид., переробл. і доповн. – Київ : Ін Юре, 2014. – 476 с.

Подано інформацію про державні соціальні гарантії, порядок їх визначення та затвердження. Розглянуто організаційно-правові форми соціального забезпечення в Україні. Викладено загальні умови пенсійного забезпечення. Детально розглянуто правове регулювання спеціальних пенсій. Розкрито поняття страхових допомог.

ВА784544

27. Проблеми інноваційного розвитку економіки України : зб. наук. пр. з актуал. пробл. екон. наук : [у 2 ч.]. Ч. 1 / Наук. орг. «Перспектива». – Дніпропетровськ, 2014. – 311 с.

Запропоновано основні положення щодо вдосконалення нормативно-правової бази для розвитку сільських територій. Проаналізовано основні форми соціального захисту, їх розвиток від соціальної допомоги епізодично вибіркового характеру до законодавчо-вмотивованого пенсійного забезпечення на основі багаторівневих пенсійних систем.

В354976/1

28. Соціальна політика щодо тяжкохворих (невиліковних) громадян: громадськість та опікунські (наглядові) ради як інструмент залучення додаткових ресурсів для діяльності закладів соціального захисту та охорони здоров'я : матеріали III щоріч. наук.-практ. конф., м. Київ, 26 берез. 2014 р. / Асоц. паліат. та хоспіс. допомоги. – Київ : Талком, 2014. – 129 с.

Розглянуто волонтерство як ефективну форму надання догляду паліативним хворим.

ВА778254

29. Соціальний захист населення України : стат. зб. / відп. за вип. І. В. Калачова ; Держкомстат України. – Київ : Державна служба статистики України, 2014. – 129 с.

Представлено дані, підготовлені фахівцями департаменту статистики послуг за участі департаментів макроекономічної статистики, статистики праці, статистики цін, департаменту статистики населення та регіональної статистики.

30. Соціально-правовий захист населення: виклики сьогодення : матеріали I міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 6 листоп. 2014 р. / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Нац. авіац. ун-т, Wyższa Szkoła Humanitas v Sosnowiec ; за заг. ред.: О. М. Котикової, І. М. Ковчиної. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – 55 с.

ВА787913 з дод. CDR1761

31. Тищенко О. В. Концептуальні основи становлення сучасного права соціального забезпечення : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.05 / О. В. Тищенко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2014. – 39 с.

Розглянуто особливості законодавчого забезпечення державних соціальних стандартів і соціальних гарантій в Україні, значення та роль рішень судових органів у процесі реалізації соціального забезпечення. З'ясовано правові проблеми реформування пенсійного забезпечення, стратегію реалізації соціальних допомог та послуг. Охарактеризовано соціально-правове становище вразливих верств населення. Приділено увагу адаптації соціально-забезпечувального законодавства України до законодавства ЄС.

РА411691

32. Топішко Н. П. Соціальний захист населення як механізм сприяння розвитку суспільства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : чпец. 08.00.07 / Топішко Наталя Петрівна ; Приват. ВНЗ «Львів. ун-т бізнесу та права». – Львів, 2014. – 20 с.

РА410023

33. Харченко Ю. П. Державні механізми управління соціально-правовим захистом дітей, позбавлених батьківського піклування : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 / Харченко Юлія Петрівна ; М-во освіти і науки України, Акад. муніцип. упр. – Київ, 2014. – 20 с. : іл., табл.

34. Шатравка О. О. Розвиток пенсійної системи України в контексті соціального захисту населення : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.07 / Шатравка Олена Олександрівна ; М-во освіти і науки України, Харк. нац. екон. ун-т ім. С. Кузнеця. – Харків, 2014. – 20 с. : іл., табл.

Публікації у збірниках, періодичних виданнях та електронні ресурси

35. Баранник Л. Б. Загальносвітові тенденції фінансового забезпечення соціального захисту населення / Л. Б. Баранник // Екон. вісн. нац. гірн. ун-ту. – Дніпропетровськ, 2014. – № 3. – С. 97–108.

Ж24614/2014/1

36. Безтелесна Л. Удосконалення системи соціального захисту багатодітних сімей / Л. Безтелесна, Г. Юрчик, Ю. Нагай // Україна: аспекти праці / НДІ праці і зайнятості населення Мінпраці та НАН України. – Київ, 2014. – № 6. – С. 22–27. : табл., рис.

Ж14757

37. Беллі П. Світовий банк визнає важливу роль профспілок у захисті соціально-економічних прав працівників : інтерв'ю з керівником сектору людського розвитку представництва Світового банку в Україні, Білорусі та

Молдові / Паоло Беллі ; ред. «Профспілкові вісті» // Профспілкові вісті. – 2014. – 29 трав. – С. 5.

38. Бондарчук К. П. Соціальний захист та пенсійне забезпечення членів особистих селянських господарств в Україні / К. П. Бондарчук // Україна: аспекти праці / НДІ праці і зайнятості населення Мінпраці та НАН України. – Київ, 2015. – № 1. – С. 28–33.

Ж14757

39. Васильєв Ю. Щодо удосконалення порядку проходження військової служби та соціального захисту. Новації закону № 116 / Юрій Васильєв // Довідник кадровика. – 2015. – № 4. – С. 46–48.

Розглянуто, які додаткові пільги й гарантії передбачено для працівників, прийнятих на військову службу за контрактом під час мобілізації відповідно до закону № 116, кому згідно із вказаним законом не надається відстрочка від призову на строкову військову службу, та які зміни відбулися щодо призовного віку.

Ж24345/2015/4

40. Виногорова Н. А. Региональные аспекты социальной защиты детей-сирот / Н. А. Виногорова // Социол. исслед. – 2015. – № 2. – С. 146–148.

Ж14053

41. Вілкул О. Ще на місяць перенесено прийняття рішення про відновлення виплат пенсій і соціальних допомог мільйонам українців з Донбасу // 20 хвилин (Житомир). – 2015. – 25 берез. – С. 2.

Коментар народного депутата України від Опозиційного блоку О. Вілкула про ситуацію з відновлення соціальних виплат мирним жителям у зоні конфлікту на Сході України.

42. Воловодова О. В. Взаємодія суб'єктів надання соціальної допомоги – умова подолання бідності та забезпечення сталого розвитку громад / О. В. Воловодова // Вісн. екон. науки України. – 2014. – № 2. – С. 16–20.

Ж72493/2014/2

43. Денісова Л. Людмила Денісова: «Програми, пов'язані із соціальним захистом громадян, збереглися і розвиваються» / Людмила Денісова // Профспілкові вісті. – 2014. – 22 трав. – С. 5.

44. Длугопольський О. В. Особливості фінансування соціального захисту в країнах Азії: японський вектор формування держави добробуту // Фінанси України / М-во фінансів України. – Київ, 2014. – № 11. – С. 75–97. : табл., рис.

Ж14849

45. Дубич К. В. Сучасна система надання соціальних послуг України [Електронний ресурс] / К. В. Дубич // Державне управління: удосконалення та розвиток. – Електрон. дані. – 2015. – № 3. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=821>. – Назва з екрана.

46. Жигар Н. М. Соціальний захист сільського населення: особливості розвитку в ринковій економіці / Н. М. Жигар // Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту. Серія: Економіка. – Хмельницький, 2014. – Т. 1. – № 5. – С. 179–182.
Ж69410/2014/5; Т.1(216)